

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

הלכות מאכלי עוברי כוכבים

סימן קיט – החשוד לדבר אסור אין לסמך עליו בדברים הנאכלים, סעיפים ג-יח

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

שלחן ערוך

סימן קיט – החשוד לדבר אסור אין לסמך עליו בדברים הנאכלים, סעיפים ג – יח
 ג. מותר לתן משלו לחשוד לאכל דברים האסורים, כדי שיתקן או (א) יבשל לו,
 (ב) ולא חיישינן שמא יחליפנו, (ג) כיון שאינו חשוד (ד) על הגזל. ואם נותן למי
 שחושש בתקנתו, והוא חשוד לאכל דברים האסורים, אסור, שמא יתקלקל מה
 שנותן לו ויחליפנו בשלו. (ה) כיצד, הרי שנתן (ו) לחמותו (ז) החשודה על האסור,

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) יבשל לו. בכלים שלו אבל לבשל בכליו של חשוד ברור שאסור (כך משמע מפר"ח סק"ט
 קהל יהודה סעיף ג, וזבחי צדק סק"ט).

(ב) ולא חיישינן שמא יחליפנו, כיון שאינו חשוד על הגזל. אבל אצל מי שחשוד
 להחליף אסור להפקיד דבר האסור מהתורה אלא בשני חותמות ודבר האסור מדרבנן
 אלא בחותם אחד (ש"ך סק"ז, לדעת הרמ"א בס"י קיח סעיף א). ולדעת הב"ח אם הוא חשוד לאכול
 דברים שהרבים מקילים בהם מותר להפקיד אצלו ולא חוששים שיחליף, ובזה מדבר
 המחבר, אבל חשוד לאכול דברים שאין הרבים מקילים בהם הוא חשוד גם להחליף
 ואין מפקידים אצלו שום דבר.

(ג) כיון שאינו חשוד על הגזל. ולכן אפילו שהחשוד לאכול חשוד למכור מכל מקום
 אינו חשוד לגזול, כי מה שהוא מוכר הוא מורה בו היתר ולא נשמע לו שבמכירת דבר
 אסור הוא עובר על איסור גזילה, אבל לגזול ולהחליף בידים אינו חשוד (ש"ך סק"ח).
 ובזמנינו אפילו עם הארץ שאינו חשוד על איסור חשוד על הגזל, ולכן בדבר שאנו
 רואים שהם מזלזלים יש לחוש שיגזלו בידים (פרי תאר סק"א).

(ד) בירור הלכה: על הגזל. ואפילו שאינו חשוד על הגזל מכל מקום אסור לתת בגד
 לתפירה להחשוד לתפור כלאים אפילו אם הוא חשוד רק על כלאים דרבנן, ואפילו
 נותן לו חוטי קנבוס משלו, כי אפילו שאינו חשוד על הגזל סתם אבל הוא חשוד
 להחליף ולתפור עם חוטי הפשתן, שמפני שהתפירה עם חוטי הקנבוס היא קשה יותר
 מתפירה בחוטי פשתן, וכל זה בסתם אדם חשוד אבל אם החשוד הוא חייט אומן אין
 לחוש שיבוא להחליף כי אומן חושש ולא מקלקל את אומנותו (סי' שב סעיף ב ברמ"א וש"ך שם
 סק"ד, וגליון מהרש"א כאן). ובזמן הזה שרוב חוטי התפירה הם חוטים סינטטיים והם חזקים
 מאוד אינו צריך לחשוש שהחייט הגוי החליפם ותפר דווקא בחוטי פשתן (ערוך השולחן שם
 אות יב) ובפרט שהחוטי פשתן יותר יקרים מחוט סינטטי או כותנה ופוליאסטר, ובפרט
 שבמכונת תפירה בדרך כלל לא משתמשים בחוטי פשתן שאינם חלקים, ועוד שחוזק
 החוטים קרובים, אין סיבה לחשוש בתפירה במכונה שתפר בחוטי פשתן, אבל
 בתפירת יד כגון תפירת כפתורים וכדומה יש לחשוש אולי תפרו עם פשתן (כמבואר בדעה
 ברורה שם).

(ה) כיצד הרי שנתן לחמותו וכו'. והוא הדין לאוהבו או קרובו הרוצה בתקנתו (שלחן גבוה
 סק"ג מהרשב"א).

(ו) לחמותו. בין מן האירוסין ובין מן הנשואין (ערוך השולחן סק"ד מהירושלמי).

שלחן ערוך

ג

אָסור, שְׁבוּשָׁה מִחֲתָנָה (ח) וְרוּצָה בְּתִקְנַת בְּתָהּ (ט) וּלְפִיכָךְ מַחְלֶפֶת לוֹ רַע בְּטוֹב.
וְכֵן הַנּוֹתֵן (י) לְפִנְדָּקִית הַחֲשׂוּדָה, (יא) פְּעָמִים שְׁבוּשָׁה מִהֶאֱכָסְנָאִי וּמַחְלֶפֶת לוֹ רַע
(יב) בְּטוֹב. וּמִפְּלִ מָקוֹם מִתָּר לְהַפְקִיד אֶלְלוֹ וְשִׁיחֲזִיר לוֹ הַדְּבָרִים (יג) כְּמוֹ שֶׁהִפְקִידוּ אֶלְלוֹ.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ז) **החשודה.** כן היא הגירסא הנכונה (ט"ז סק"ה).

(ח) **ורוצה בתקנת בתה.** שעל ידי שנותנת היותר טוב לחתנה גם בתה תהנה מזה (פרישה
סק"ו [כפי שהסביר בחידושי הגהות סק"ב], וכתב הפרישה שאין להסביר כמפרשים שרוצה בתקנת בתה שחוששת שמא ירגיז
חתנה על בתה ויכנה או שיאהבנה בעלה מכוח חמותו שמתקנת לו המאכל, עיין שם).

(ט) **ולפיכך מחלפת לו רע בטוב.** וצריך עיון שהטור והמחבר השמיטו את דעת
הרמב"ם (מעשר פ"א ה"ב) שחמותו אינה חשודה להחליף, כיון שאינה מאכלת את בתה
דבר איסור ולכל הפחות היה להם להביא דעתו בלשון יש אומרים (בית הלל סק"א). ובגלל
דעת הרמב"ם פסק הפרי תאר (סק"ג) שאם נתן לחמותו ויש איזה צירוף סניף לקולא
פוסקים להקל. אבל הפר"ח בקונטרס אחרון כתב שהעיקר להלכה כדברי המחבר (וביאר
בשר"ת חתם סופר ח"ו סי' יא שהרמב"ם כתב הלכה זו רק בהלכות מעשה כיון שרבנן לא יחלקו על המציאות שרוצה בתקנת
בתה, אלא שסבורים שלגבי טבל הואיל ויכולה לעשר ולתקן לכן לא תאכיל את בתה טבל, אבל הרשב"א שהוא מקור דברי
המחבר מדבר בשאר איסורים שאין להם תקנה ובזה לכל הדעות היא רוצה בתקנת בתה וחשודה להחליף).

(י) **לפנדקית.** ששומרת את הפונדק ומתארחים אצלה והיא עם הארץ (ר"ש במשנה דמאי).

(יא) **פעמים שבושה מהאכסנאי ומחלפת לו רע בטוב.** כי היא מורה היתר לעצמה
ואומרת מותר לי להחליף כי כוונתי לטובה שהאורח יאכל את היותר טוב (כפירוש רש"י
בחולין ו:). ולפי זה כשידוע שאינה מתביישה מהאכסנאי כמו בזמנינו שאין לבעלי
אכסניא עניין להחליף בחינם את מאכלו הפרטי של האורח ביותר טוב משלהם, מותר
לתת להם שיבשלו או יתקנו לו את מאכלו (הרשב"א). אבל כיון שלפי פירוש התוספות
(שם) האכסנאי אינו מתבייש מהאורח ואדרבא הוא אומר אני טרחתני בשבילו ולי מגיע
לאכול את האוכל היותר טוב, ולכן הפונדקית חשודה להחליף טוב ברע, אם כן לא יתן
לה לתקן מאכל אלא אם משלם לה כי כשנותן שכר אפשר שאינה מחלפת (ש"ך סק"ט פר"ח
סק"ח). ולפי זה יש להחמיר כחומרת שתי הפירושים ואין לתת לה אלא אם כן ידוע לנו
שאינה בושה מהאכסנאי וגם נותן לה שכר טירחא. אבל יש מי שאומר שההלכה היא
כמחבר שהביא רק את פירוש רש"י ואם כן אם אינה בושה מותר ואם בושה אפילו
אם נותן שכר טירחא אסור (זבחי צדק סק"ב).

(יב) **בטוב.** אבל בשכנתו לא חוששים שתחליף, כיון ששכנים אינם חוששים בתקנת
שכנים להביא לו היותר טוב, וגם אינה מורה היתר כי דרך שכנים שטורחים זה בשביל

זה (פרי תאר סק"ז).

(יג) **כמו שהפקידו אצלו.** כיון שאינם חשודים על הגזל אלא שאומרים שלטובת הנותן
יחליפו, חשש זה שייך לחשוד רק שכנותן מאכל וצריך לתקנו והמאכל חוזר לנותן
בצורה שונה ממה שנתן, אבל כשמפקיד אצלו שיחזירנו כמות שהוא לא יבוש
להחזירו כמות שהוא אפילו אם יתקלקל כיון שהוא לא עשה בו מאומה (ערוך השולחן אות

טו).

ד הַחֲשׂוֹד לְדָבָר אֶחָד, אֵינוֹ חֲשׂוֹד לְדָבָרִים אֲחֵרִים, (יז) אֲכָל כָּל מִה שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, (טו) חֲשׂוֹד גַּם עָלָיו. (טז) כְּגוֹן מִי שֶׁהָיָה (יז) חֲשׂוֹד לְמִכּוֹר חֶלֶב בְּמָקוֹם שְׁמֹן, וְהָיָה מְרָגִיל הַנְּעָרִים לְבֹא לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ בְּאַגְזִיזִים שֶׁהָיָה נוֹתֵן לָהֶם, (יח) קוֹנְסִים

~~~ דעה ברורה ~~~

(יז) אבל כל מה שצריך לאותו דבר. אפילו שאין בו חשש איסור (ש"ד סק"י).
(טו) חשוד גם עליו. ואפילו שאין בדבר זה חשש איסור, כיון שדבר זה יגרום לו למכור את האיסור (ט"ז סק"ו, ש"ד סק"י פר"ח סק"ט). ועונש חשוד יש עליו שלא למכור כלל אפילו אם לא רצה למכור רק לבדו (ט"ז שם).

(טז) כגון מי שהיה חשוד למכור חלב במקום שומן, והיה מרגיל הנערים לבוא לקנות ממנו באגוזים שהיה נותן להם, קונסים אותו שלא ימכור אפילו אגוזים. פירוש: שהיה נותן לילדים אגוזים בחינם כדי שיבואו לקנות אצלו חלב, וכיון שעל ידי האגוזים הצליח למכור להם את החלב לכן קנסו אותו שלא ימכור אפילו אגוזים. אבל בגמרא הובא הסיפור בשינוי, שהיה נותן להם אגוזים כדי שיגנבו חלב מאביהם ויביאו אותו לו, והוא היה מוכרו בחזקת שומן. והאמת שלהלכה בין אם נותן אגוזים כדי שיקנו ממנו חלב ובין אם נותן אגוזים בכדי שיביאו לו חלב בשביל למכור קונסים אותו שלא ימכור אפילו אגוזים (פר"ח סק"י). וכתב הפרישה שאפילו לא ראינו שנעשה האיסור על ידי האגוזים אנו חוששים שאולי יבוא לידי איסור על ידי שירגילם לבוא אצלו וקונסים אותו. אבל הטורי זהב (סק"ז) כתב שדוקא אם נעשה כן באמת קונסים אותו. כי לכאורה יש סתירה בין המעשה המובא בטור ומחבר למעשה המובא בגמרא, אבל האמת שהטור והמחבר לא שינו מהמעשה המובא בגמרא, אלא שהגמרא כתבה את החלק הראשון של המעשה והטור והמחבר כתבו את חלקו השני של המעשה, וכך היה המעשה: טבח אחד היה רגיל לחלק אגוזים לבני הטבחים למי שיביא חלב והנערים כדי לקבל את האגוזים היו גונבים מאביהם את החלב והיו מביאים אליו, וגם היה מחלק לנערים שבאו לקנות אצלו וכך הרגילם לקנות אצלו והיה מוכר להם חלב בתורת שומן. וקנסו אותו בשני מיני קנסות, אחד מפני שהוא נותן אגוזים לקטנים ובזה מרגיל אותם לגנוב חלב מאביהם ואחר כך מוכר אותו במקום שומן. והשני שמושך אליו הקטנים על ידי האגוזים שנותן להם ומוכר להם חלב במקום שומן.
(יז) חשוד למכור חלב. והרי הוא חשוד על כל האיסורים אפילו על דבר החמור מחלב, שהרי חלב זה דבר שהרבים מחמירים בו ואם הוא אינו חושש לזה כמו כן אינו חושש לדברים אחרים (ב"ח). ונחלק עליו הש"ך (סק"א) ופסק שהחשוד על החלב אינו חשוד לדבר אחר.

(יח) קונסים אותו שלא ימכור אפילו אגוזים. ואם בדיעבד קנו ממנו אגוזים הם אסורים באכילה כדין החלב והקונה מחזיר אותם למוכר ומחזיר לו את הכסף ששילם (פרי תאר סק"ד, וכן יש לדייק גם בפר"ח סק"ט שכתב שאותו דבר של היתר שעל ידו הרגיל למכור איסור אסורים חכמים כאילו הוא האיסור עצמו. דרכי תשובה סק"ב) ויש מי שאומר שבאמת אם רוצה הקונה יכול להחזיר את האגוזים ולקבל את התשלום בחזרה, אבל האגוזים מותרים באכילה (סק"ז).

שלחן ערוך

ה

אותו שלא ימכר אפילו אגוזים. ה (יט) החשוד על (כ) אסור חמור, (כא) חשוד על הקל ממנו (כב) בענין, (כג) אלא אם כן חמור בעיני בני אדם שנהגים בו יותר

דעה ברורה ~~~

(יט) החשוד על איסור חמור חשוד על הקל ממנו בעונש, אלא אם כן חמור בעיני הבריות שנהגים בו יותר מבחמור. ודברי המחבר מתפרשים בכמה אופנים: א. החשוד על איסור חמור, פירוש, שעונשו חמור, הרי הוא חשוד גם על איסור שעונשו קל, אלא אם האיסור שעונשו קל חמור יותר בעיני הבריות, שאז אינו חשוד לעבור עליו, כי אולי מורא הבריות עליו יותר ממורא שמים. ב. החשוד על איסור חמור, שבעיני בני אדם האיסור חמור, הרי הוא חשוד לעבור גם על איסור הקל ממנו בעיני בני אדם, כשעונש שני האיסורים שווה, אבל אם האיסור שקל בעיני בני אדם חמור ממנו בעונש אינו חשוד לעבור עליו כי אולי כבוד שמים חביב עליו יותר. ואולי דעת המחבר שהכל תלוי במה שהבריות נזהרים בו, והחשוד על איסור החמור בעיני הבריות חשוד גם על איסור הקל בעיני הבריות. והחשוד על איסור הקל בעיני הבריות אינו חשוד על איסור החמור בעיני בני אדם, אלא שאם בעיני הבריות שני האיסורים שווים אז הולכים אחר הקל והחמור בעונש, וצריך עיון (ש"ד סק"ב). והטורי זהב (סק"ח) דעתו שהחשוד על איסור חמור איזה איסור שיהיה הרי הוא חשוד גם לשאר איסורים אם יש לו הנאה ממנו, אבל כשאין נהנה מומר לדבר אחד אינו מומר לשאר עבירות ואינו חשוד אפילו לדבר הקל ממנו. חוץ ממומר לחלל שבת ועבודה זרה אפילו בדבר שאינו נהנה ממנו נעשה מומר לכל (והטורי זהב הסביר שכך דעת הפרישה. ולדעת הש"ך רק מומר לחלל שבת ועבודה זרה נחשבים מומר לכל כיון שהן חמורים משאר עבירות, אבל חשוד בשאר עבירות דינו כמו שכתב כאן שאם יש דבר קל ממנו חשוד גם עליו).

והפרי חדש (סק"ב) פירש: החשוד על איסור חמור חשוד על הקל ממנו ולא רק כשהאיסור החמור הוא חמור גם בעונש וגם בעיני הבריות שהחשוד עליו חשוד גם על הקל ממנו, אלא אפילו החשוד על איסור הקל בעונש וחמור בעיני בני אדם, כיון שאין עליו מורא הבריות אם כן הרי הוא חשוד לכל איסור הקל בעיני בני אדם ואפילו אם הוא חמור בעונש [וזה לא כש"ך] (וכן כתב דברי יוסף סי' תת"ה אות א).

(כ) איסור חמור. כשהאיסור מהתורה, אבל כששתי האיסורים מדרבנן החשוד על אחד חשוד על כולם (רשד"ם חיד"ד סי' נג) ומהתבואות שור (סי' טו סק"א) משמע שיש סברה לומר שאינו חמור על איסור דרבנן היותר חמור.

(כא) חשוד על הקל ממנו. וכן החשוד על חצי שיעור חשוד על הקל ממנו כשהוא חצי שיעור, אבל החשוד על חצי שיעור אינו חשוד על ספק איסור תורה (פרמ"ג בהנהגות הנשאל באיסור והיתר סדר ג אות לב)

(כב) בעונש. ואם הם שווים בעונש כחלב ודם או נבילה ובשר טמאה, יש אומרים שהחשוד לאחד מהם אינו חשוד על השני (פרי תאר סק"ה ולפי תירוץ השני שבתוספות) ויש אומרים שחשוד לשניהם (מהרי"ט אלגזי זצ"ל בכורות ספרק ד סי' לה ושולחנו של אברהם סק"ד). ויש מי שהכריע שאם שווים בעונש ובעיני הבריות החשוד על האחד אינו חשוד על השני, ואם שווים

(כד) מִבְּחֹמֶר. וְ (כה) הַחֲשׂוֹד עַל שְׁנֵי דְבָרִים, וְחֹזֵר בּוֹ וְיֵצֵא מִיָּדֵי חֶשֶׁד שְׁנִיָּהם, וְאַחֵר כִּד נֶחֱשֵׁד עַל אֶחָד מֵהֶם, (כו) אֲפִלּוּ הוּא הֵקֵל שְׁבִשְׁנֵיהֶם, חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא חֹזֵר לְסוּרוֹ בְּשְׁנֵיהֶם, (כז) וְחֲשׂוֹד עַל שְׁנֵיהֶם (כח). ז (כט) מִי שֶׁהוּא מְפָרֵס (ל) בְּאַחַת

~~~ דעה ברורה ~~~

בעיני הבריות וחמורים בעונש אז חשוד לשניהם (בית דוד [ביסטרין] סעיף ד. ובדברי יוסף סי' תת"ה אות ב כתב בפשיטות שהפרי תאר מדבר כששנים בשניהם והמהר"ט אלגזי כששנים בעונש).

(כג) אלא אם כן וכו'. וכל זה כשהוא חשוד לתיאבון, אבל אם הוא מומר להכעיס אפילו בדבר אחד שהיה דבר איסור ודבר היתר לפניו, ויש הנאה בהיתר כבאיסור, והוא דוחה ממנו ההיתר בידים ופושט ידיו דוקא אל האיסור, שמזה נראה שכוונתו להכעיס את בוראו, או שנזרקת בו מינות שאינו מאמין באותה מצוה ורוצה להראות שדוחה אותה מאליו, ואפילו בפעם אחת שנתברר שעשה כזאת בשאט נפש, ובין אם עובר כן במצות לא תעשה או במצות עשה, הרי הוא כגוי (לשון השמלה חדשה סי' ב סעיף יג ופרמ"ג סי' ב שפתי דעת סקט"ז, אלא שבמצות עשה באו"ח סי' לז באשל אברהם סק"א כתב שזה מחלוקת הראשונים, ובפתיחה כוללת או"ח חלק ד אות א נסתפק. ודעת הב"ח שהעובר להכעיס שחיתתו נבילה מדרבנן). אבל אם אינו מקפיד בין איסור להיתר שלא להכעיס ושלא לתיאבון, כגון שהורגל ללבוש שעטנז ונעשית לו כהיתר, או שהסכים בדעתו שאי אפשר לו לעמוד במצוה זו ועובר עליה, בין לצורך ובין שלא לצורך, וכל שכן לתיאבון, בזה אומרים שהמומר לדבר אחד אינו מומר לכל התורה, שאם מצוה זו הוקלה בעיניו, עדיין הוא בחזקתו לקיים מצוה אחרת (שמלה חדשה שם).

(כד) מבחמור. וכל מה שנתבאר בסעיף זה מדובר כששניהם מין איסור אחד, כמו ששניהם דבר מאכל וכדומה, אבל אם הם שני דברים, החשוד על דבר אחד אינו חשוד על דבר אחר (ט"ז סק"ח בשם הבית יוסף בסוף הסימן ושי"ך סק"ב) וכששני האיסורים להנאת גופו אפילו אחד מהם איסור אכילה והשני איסור פסולי חיתון, החשוד על אחד מהם חשוד גם על השני כי מפני הנאתו עובר למלאות תאוותו (מהר"ט אלגזי דף קכ ע"ד, וזבחי צדק סק"ב). והחשוד על איסור גזל אינו חשוד על הנבילה כי גזל אפשר להשיב (כנסת הגדולה הגהות הטור אות טו).

(כה) החשוד על שני דברים. וכאן שינה המחבר מבסעיף הקודם וכתב שני דברים ולא שני איסורים.

(כו) אפילו הוא הקל שבשניהם. ואפילו הוא הקל בעונש ובעיני הבריות (שי"ך סק"ד, פר"ח סק"ג).

(כז) וחשוד על שניהם. ואפילו בשני מיני איסורים אם היה חשוד על שניהם וחזר ונחשד על אחד מהם אפילו הוא הקל נעשה חשוד גם על החמור ממנו, כיון שבתחילה נחשד על שניהם. ולכן בסעיף זה שינה המחבר מבסעיף הקודם ששם הלשון החשוד על איסור חמור ואילו כאן הלשון החשוד על שני דברים ולא שני איסורים, ללמדינו שכאן אפילו בשני איסורים ואפילו הוא הקל שבשניהם כשחזר לסורו באחד מהם חוזר להיות חשוד גם על החמור ואפילו הוא איסור אחר (שי"ך סק"ד פר"ח סק"ג).

שלחן ערוך

ז

מַעֲבֹדֶת שְׁבֵתוֹרָה, (לא) חוֹיֵן (לב) מַעֲבֹדֶת כּוֹכְבִּים (לג) וְחִלּוּל (לד) שְׁבֵת בְּפֶרֶה־סִיָּא, (לה) אִזְּ אִזְּ אִזְּ מִאֲמִין בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, (לו) נֶאֱמָן בְּשֶׁאֵר אֲסוּרִים. (לז) וְכִשְׁל

~~~ דעה ברורה ~~~

(כח) דיני החשוד בקצרה:

א. שניהם שווים בעיני הבריות והוא חשוד על החמור בעונש נחשב חשוד גם על הקל בעונש (ש"ך דלא כלבוש)

ב. אינם שווים נגד בני אדם - 1. אם חשוד על החמור בעיני בני אדם חשוד גם על הקל בעיני בני אדם אפילו הוא חמור בעונש (ש"ך ופר"ח). 2. ואם חשוד על הקל בעיני בני אדם אפילו שהוא חמור בעונש יש אומרים שאינו חשוד על החמור בעיני בני אדם אפילו הוא קל בעונש (פר"ח). ויש אומרים שחשוד (ש"ך)

ג. שווים ממש בעונש ובעיני הבריות אינו חשוד מזה על זה (לפר"ח) ויש אומרים שחשוד מזה על זה (מהר"ט אלגוזי).

ד. אם הן משני מינים אינו חשוד מאכילה ללבישה.

ה. אם היה חשוד על הדבר ויצא מהחשד ושוב חזר לדבר אחד נעשה חשוד גם על השני אפילו השני קל ממנו בעונש ובעיני בני אדם.

(כט) מי שהוא מפורסם באחת מעבירות שבתורה. שעובר לתיאבון (שהרי להכעיס כבר כתב הרמ"א בס' ב' סעיף ה שדינו כגוי).

(ל) באחת מעבירות שבתורה. אבל אם יעבור על שלשה עבירות מפורמות שהעולם נזהרים מהם כמו נבילה ושעטנז והקפת הראש נחשב חזקה ונעשה מומר לכל התורה, עד שיוחזק שלא פרק ממנו עול כל המצות אלא לאלו העבירות שאז חזר דינו כמומר לדבר אחד שאינו מומר לשאר דברים. ומכל מקום אם עובר על הרבה מצות עד שנראה שפרק מעליו רוב המצות הוי כמומר לכל התורה דרובו ככולו (לשון השמלה חדשה סי' ב סעיף טו, ופרמ"ג שם שפתי דעת סק"ז ונחפה בכסף שם סעיף ג. וביבין דעת שם ארוך סק"ז כתב שהעובר שלשה עבירות אינו נעשה מומר רק נעשה חשוד ושחיתותו כשרה בעומד על גביו, וכן משמע בשו"ע הרב בקונטרס אחרון סק"א שלא הזכיר דין העובר על שלשה עבירות, ובנפש אדם כלל א סק"ה כתב שכן דעת החכמת אדם).

(לא) חוץ מעבודת כוכבים וחלול שבת בפרהסיא. שדינם כמומר לכל התורה כולה (כמו שנתבאר בסימן ב) שכשם שהמודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה, כך החמחלל שבת עוקר יסודי הדת שניתן לחידוש העולם, והמחללו כופר בעיקר (שמלה חדשה סי' ב סעיף טז, שלחן גבטה שם סק"ב, והמקור מדברי הרמב"ם במורה נבוכים והובא בשל"ה הק' מסכת שבת ריש פרק תורה אור).

(לב) מעבודת כוכבים. שהועד עליו שעבד עבודה זרה באיסור תורה ואפילו הועד עליו שניסך לה יין (ש"ך סקט"ו ושמלה חדשה סי' ב סעיף טז) ואפילו פעם אחת במזיד ואפילו בצינעא (שמלה חדשה שם ופרמ"ג שם שפתי דעת סק"ז ושו"ע הרב שם בקונטרס אחרון סק"ט). ופשוט שמומרים לדתי הגויים ומטעמים ביניהם הם פורקים ביותר וכוללים כל עניני מומר (שמלה חדשה שם).

(לג) וחילול שבת בפרהסיא. בפני עשרה מישראל (בית הלל סי' ב סק"ג, שמלה חדשה סי' ב סעיף טז). ודעת הישועות יעקב (שם בפירוש הקצר סק"ה) שאם חילל שבת בפני שתי עדים כשרים נחשב פרהסיא.

והמומר בכלל העשרה לזבחי צדק (שם סק"ל) ובדבר שמואל (סי' סג) נסתפק.

~~~ דעה ברורה ~~~

ונשים נסתפק בדעת תורה (שם סק"ל) אם מצטרפות ובכף החיים (שם סקמ"ט) כתב שאינם מצטרפות.

ולא רק כשחילל שבת בפני אנשים נחשב פרהסיא אלא אפילו חילל בצורה שהדבר מפורסם וידע שיתפרסם (שמלה חדשה שם ופרמ"ג שם בשפתי דעת סק"ז ושו"ע הרב שם בקונטרס אחרון סק"י ומשנה ברורה סי' שפה סק"ד).

וכשמתבייש לחלל שבת בפני אדם גדול אפילו עובר בפני כמה אנשים נחשב לצינעא (משנה ברורה שם סק"ו).

ואפילו לא חילל שבת אלא פעם אחת במזיד נעשה מומר (שמלה חדשה ופרמ"ג ושו"ע הרב שם) ויש אומרים שבפעם אחת אינו נעשה מומר (טורי זהב סי' יא סק"ב, בית שמואל באבן העזר סי' קכג סק"ח, ועיין מג"א א"ח סי' שפה סק"ב שבפעם אחת לא נעשה מומר ובכוחו בשבת כיון שהכתיבה נעשית בפעם אחת והחויב הוא בכותב שתי אותיות וכל אות נחשבת למעשה אם כן בכתיבה אחת נחשב לשתי מעשים ונעשה מומר גם לשיטת הבית שמואל, ובמחצית השקל שם סק"ב כתב שכוונת המג"א כשחילל שבת באיסור דרבנן אבל אם מחלל באיסור תורה נעשה מומר בפעם אחת. ובישועות יעקב שם קמר סק"ה כתב שאפילו שאינו נעשה מומר עד שלשה פעמים מכל מקום אחרי פעם אחת כבר חושדים אותו. וביבין דעת שם בפירוש הארוך סק"ד וקצר סק"ז פסק שאם לא התרו בו לא נחשב מומר עד שיעבור שלשה פעמים ואם התרו בו בזמן הבית שהתיר עצמו למיתה נחשב מומר בפעם אחת ובזמן הזה שלא שייך היתיר עצמו למיתה שהרי אין דיני ארבע מיתות יחשב מומר כשיעבור שלשה פעמים [אבל עיין בתבואות שור סי' ד סקט"ז שכיון שבזמן הבית התיר עצמו למיתה גם בזמן הזה נחשב התיר עצמו למיתה].

ודוקא כשעבר באיסור תורה (שמלה חדשה ופרמ"ג שם) ויש אומרים אפילו באיסור דרבנן (בית הלל שם, וזבחי תודה שם סק"ד, ובדרך פקודך מצוה לב חלק הדיבור אות ב, ושו"ת צמח צדק [חב"ד] א דף ב ע"א).

ואפילו לתיאבון (שמלה חדשה שם, וכן משמע ברמב"ם תשובה פ"ג ה"ט, ושו"ת מהר"ם שיק ח"מ סי' סא אותיות א-ב, ושו"ת רב פעלים ח"ג א"ח סי' יב. וכשידוע שכוונתו לפרנסתו עיין שו"ת אגרות משה י"ד ח"ב סי' ה).

(לד) שבת. ויום כיפורים (שלחן ערוך אבן העזר סי' קכג סעיף ה ושמלה חדשה סי' ב סעיף טז ושו"ע הרב שם בקונטרס אחרון סק"י) ויש אומרים שאינו כשבת (שו"ת טוב טעם ודעת תליתאי סי' לו, יד יהודה שם סק"י). והמחלל יום טוב אינו כמחלל שבת (כך משמע מהמחבר והרמ"א באבן העזר סי' קכג) אבל יש אומרים שדינו כמחלל שבת (הרדב"ז [הובא בכף החיים שם סקנ"א] והאור זרוע סי' שסז, ושו"ת המב"ט ח"א סי' לח והובאו בדעת תורה שם סק"ל. וכן הוא בפר"ח סי' קיב סק"ב).

(לה) או שאינו מאמין בדברי רבותינו ז"ל. ואפילו במצוה קלה של סופרים או באומר בפה מלא בהכחשת התורה או הניסים (שו"ת בשמים רא"ש סי' רמ) שהוא גם נחשב כעובד כוכבים ומחלל שבת. וכבר נתבאר בסימן ב שמומר להכעיס אפילו לדבר אחד דינו כעובד כוכבים (ש"ך סקט"ז).

(לו) נאמן בשאר איסורים. אפילו בשל עצמו אפילו למכור וכן לאכול עמו (ש"ך סק"ז). **(לז) ובשל אחרים נאמן אפילו לאותו דבר לומר מותר הוא.** כל זמן שהוא חשוד, אבל מומר שהוא מועד אינו נאמן באותו דבר בשל אחרים. וגם כל נאמנות החשוד היא דוקא לענין איסור לומר על איסור מותר, אבל לענין ממון מי שחשוד על דבר אחד פסול להעיד לדבר אחר אפילו בשל אחרים (כמבואר בח"מ סי' לד) כיון שבממון כתוב אל תשת רשע עד, ובכל צורה שנקרא רשע אסור להעיד (ש"ך סק"ח, ולפי זה מה שכתב המחבר מי שהוא מפורסם היינו שעבר העבירה בפירסום, אבל לא שהוא מפורסם כי עבר כמה פעמים שלוח יקרא מומר ולא חשוד). ויש אומרים שאפילו חשוד שעבר כמה פעמים לתיאבון נאמן בשל אחרים כי מה לו

שלחן ערוך

ט

(לח)אֲחֵרִים (לט)נֶאֱמָן, אָפְלוּ עַל אוֹתוֹ דְּבַר, לֹא־מָתָר (מ)מֵתָר (מא)הוּא. הִגֵּה: מִי שֶׁהוּא חָשׂוֹד צִדְקָר (מב)לֹא מִשְׁמַע לְאִינְשֵׁי שֶׁהוּא עֲצָרָה, (מג)לֹא מִקְרֵי חָשׂוֹד (לכ)צָרָה סִימָן ס"ד, מִיֵּהוּ

דעה ברורה

להכשיל חינום והלא אינו מומר להכעיס רק להנאתו (בית דוד [ביסטרין] ובערוך השולחן אות לט דייק כן מלשון המחבר שהרי כתב מי שהוא מפורסם, וכיצד נהיה מפורסם אם לא שעבר כמה פעמים). ודעת הגר"א (סק"ח) שסתם אדם אפילו שאינו נאמן על של עצמו אפילו בשאר איסורים מכל מקום נאמן על של חבירו, אבל חשוד אינו נאמן בדבר שהוא חשוד עליו גם על של חבירו, ורק בשאר דברים באיסורים שעד אחד נאמן עליהם גם הוא נאמן, אבל לא בדברים שצריך עדות כשרה. ומי שלא נזהר מסתם יינם והוא רוצה לשמור יין של אחרים שנוזהרים והם ישלמו לו שכר על השמירה, אם יש לחשוש שיש לו הנאה אם יחליף בין היינות הוא חשוד להחליף ואסור לתת לו לשמור (אבני צדק סק"ג בשם דבר שמואל ס' ט).

(לח) אחרים. ואפילו בנו ובתו בכלל אחרים, אבל לא לאשתו, כי אשתו כגופו ואינו נאמן עליה (קהל יאודה, וכדברי המחבר בס' שיד סעיף ד).

(לט) נאמן אפילו על אותו דבר. שהוא מפורסם שהוא חשוד עליו (שלחן גבוה סק"ו) ואפילו כשיש לאותו דבר חזקת איסור כמו בשחיטה (ש"ך ס' ב סק"כ ותמה על הרמ"א שכתב שם בסעיף ו שדינו כמומר, כי רק לשחוט של עצמו אינו נאמן אבל על של אחרים נאמן) ויש אומרים שדווקא כשאין חזקת איסור אבל כשיש חזקת איסור אינו נאמן (קהל יאודה, וכדברי הרמ"א ס' קכז סעיף ג וזבחי צדק סק"ב). (מ) מותר הוא. אבל החשוד על העריות פסול לעדות אשה, כיון שהוא נוגע בעדות, כי נוח לו שהיא תחשב פנויה ותהיה מצויה לו, או שלא תהיה פנויה ומים גנובים ימתקו (ש"ך סק"ח).

(מא) הוא. וכל זה בדבר שאי אפשר לתקן כמו יין וגבינה, אבל בדבר שאפשר לתקן כמו שהחשוד מגיש פירות ולא ידוע האם הם טבל שאפשר לתקן ולהפריש תרומה ומעשר צריך להפריש ואין להאמינו (כסא אליהו סק"ב).

(מב) דלא משמע לאינשי שהוא עבירה. פירוש: שיש אנשים שמקילים בזה ולא מחשיבים איסור זה לעבירה, כמו איסור לא תחמוד שבני אדם טועים וחושבים שהאיסור רק לחמוד בלי לשלם אבל אם משלם אין איסור (עיין שערי דעה סק"ו שכן משמע בתוספות סוף פרק הכונס. אבל בפרק זה בורר דף כה ובבבא מציעא ה: משמע שהאמת כן שלא תחמוד הוא בלי דמים).

(מג) לא מקרי חשוד. שהרי מה שעובר זה בגלל שחושב שאינו עבירה אבל בדבר אחר שיודע שיש בה עבירה לא יעבור. והטורי זהב (סק"ט) תמה על הרמ"א איזה הלכה בא ללמדינו בזה שכתב שאינו נחשב חשוד, שהרי מקור דין זה ברשב"א הוא רק לענין עדות שאינו נפסל אבל לגבי נאמנות שיאכלו עמו ויקנו ממנו ודאי בשאר דברים מותר אפילו בעובר עבירה במזיד וידע שהוא איסור, ואם באותו דבר שהוא חשוד עליו לאכילה מחמת שלא נחשב בעיניו כאיסור ודאי שאין לו נאמנות ואי אפשר לאכול עמו או לקנותו ממנו שהרי במחשבתו דבר זה היתר, וכמו שמסיים הרמ"א בהמשך מיהו לאותו דבר אינו נאמן. וביאר הש"ך (סק"ט) שדברי הרמ"א לא מיקרי חשוד מתפרשים בכמה אופנים,

שלחן ערוך

לְאוֹתוֹ דָּבָר אֵינוֹ נֶאֱמָר. מִי שֶׁנֶּהֱגָה בְּאִיזָה דָּבָר אֶסְפֹּר מִפֶּתַּח שְׁפוּבָה הוּא הָכִי, אוֹ מִפֶּתַח חֲמִירָה שֶׁהַחֲמִיר עַל עֲכָמוֹ, מִתֵּר לְאָכֹל עִם הָאֲחֵרִים שֶׁנֶּהֱגִין בּוֹ הֵתֵר, (מד)דְּוָדָי לֹא יִאֲכִילוּהוּ דָּבָר שֶׁהוּא נוֹהֵג בּוֹ (מה)אֶסְפֹּר (הַגְהוֹת מְדָבְרִי פ"ק דִּיבְמוֹת וּבִנְיָמִין וְאֵלֶּכּ ש"צ וְר' יְרוּחָם סוּף נֶחֱיָב ג' בְּשֵׁם הַרְמ"ה). אֲדָרְבָּרָה

דעה ברורה

א. שאינו נחשב כחשוד אפילו על דברים הקלים ממנו, כיון שאותו העבירה החמורה אינה נחשבת לאנשים כעבירה, ואם הוא היה נותן דעתו שהם טועים ובאמת זה כן עבירה הוא היה נזהר בה.

ב. שאינו נחשב כחשוד לענין עדות ממון וכשר להעיד.

ג. שדברי הרמ"א אינם הלכה חדשה אלא בא לחלוק על דברי המחבר שכתב בשל אחרים נאמן אפילו לאותו דבר, ועל זה הגיה הרמ"א שאינו כן אלא מי שחשוד לעבירה בדבר שלא נשמע לאנשים שהוא עבירה הוא זה שלא נקרא חשוד אבל לאותו דבר אינו נאמן לעולם, ודוחק.

ד. מי שהוא חשוד בדבר שלא נשמע לאנשים שהוא עבירה לא נחשב חשוד שאינו נאמן אפילו בשבועה, ומכל מקום לאותו דבר שהוא חשוד עליו אינו נאמן בלא שבועה, אבל בשבועה הרי הוא נאמן (וכן כתב הפר"ח סק"ח, ובית לחם יהודה סק"י).

(מד) דודאי לא יאכילוהו דבר שנוהג בו איסור. כי ודאי שלא יעברו על איסור לפני עיור לא תתן מכשול. ודוקא כשהם יודעים שהוא נוהג בו איסור (ש"ך סק"ב)

(מה) איסור. ורק לחם התירו לאכול למי שנזהר מפת עובדי כוכבים כשאוכל עם אחרים שאינם נזהרים כדי שלא יבואו לידי שנאה, כי הלחם הוא עיקר הסעודה וכיון שהאיסור אינו חמור התירו לו (ש"ך סק"ב ועיין סימן קיב סעיף טו ששם נתבאר פרטי דין זה).

וכתב הש"ך בשם מהר"ל בן חביב כמה פסקי דינים:

א. מי שנוהג איסור בדבר מחמת שסובר שהדין כן ואוכל בבית מי שמתירו, 1. אם האיסור ניכר מותר למארח להגישו לאורח לאכול, כי הוא רואה את המאכל ואם חושב שאסור לאכול שלא יאכל. 2. ואם אין האיסור ניכר אסור למארח להגישו לאורח לאכול, שהרי האיסור אינו ניכר. [ולדעת הפר"ח או"ח סי' תצו במנהגי איסור אות כג אין איסור להאכיל דבר המותר לפי דעתו, לאוסרו, ומכל מקום אינו ראוי למתיר להעבירו על דעתו].

ב. אסור למארח לבשל בכליו של המארח ואפילו אינם בני יומן, וכל שכן שאסור לאורח לבקש שיבשל בשבילו בכליו אפילו אינם בני יומן.

ג. כשהמתיר מבשל מאכל אחר בכליו בשבילו ולצורך אחרים מותר לאוכלם כי כבר בישל בכלים ונחשב כבדיעבד.

ד. האוסר דבר מחמת מנהג אבותיו ובני מדינתו שנוהגים בו איסור אסור למתיר להאכילו אפילו אם האיסור ניכר, ואפילו אם היה יכול לקחתו בעצמו שאז יש דעות שאין איסור לפני עיור, מכל מקום אסור מדרבנן [ועיין באות יב].

ה. ויכול האוסר לבשל בכליו של המתיר כשאינם בני יומן או בסתם כלים שלא ידוע מתי בישלו בהם, כי לא קיבלו עליהם את המנהג להחמיר כל כך

~~~ דעה ברורה ~~~

- ו. ואם בעל הכלי לפנינו צריך לשאול אותו האם הכלי בן יומו או לא.
- ז. ואם בעל הכלי הוא חשוד לא צריך לשאול אותו, אבל אם אמר מעצמו או ששאלו אותו ואמר שהכלי אינו בן יומו סומכים עליו.
- ח. ורק לגבי כשרות הכלי אנו מאמינים לדבריו של החשוד כשאומר שאינו בן יומו, אבל אנו לא מאמינים לו כשאומר שאין במאכל דבר איסור כשהדרך לתת בתוכו אותו השומן.
- ט. ואם המארח אינו ודאי חשוד רק סתם בן אדם עם הארץ יכול האוסר להתאכסן אצלו אפילו שאינו חכם ובקי בדינים אם הוא יודע שהאורח לא אוכל את המאכל בין אם מחמת המנהג או שסובר שכן הדין.
- י. וכל זה בסתם מנהג שהוא נוהג מחמת אבותיו או מחמת מקומו, אבל אם ידוע שיש מנהג המקומות יעשו בכל מקום כמנהגם, כמו במדינת ריינו"ס שהיה מנהג שנהגו איסור בחלב שעל הקיבה וכשבאו למקומות הנוהגים היתר היו אוכלים ממה שבישלו שם מהמרק או מהבשר שנתבשל עם האיסור, וכל שכן שמשתמשים בכלים שלהם אפילו הם בני יומן.
- יא. ודוקא באופן שאמרנו שהמנהג של המקום המחמיר הוא להחמיר רק במקומו וכשבאים למקומות אחרים מנהגם לאכול מהתבשיל, אבל מי שבא ממקום ששם המנהג לאסור לגמרי לאכול דבר מסויים אפילו כשהם במקומות אחרים ונתארח במדינה ששם המנהג להתיר לאכול אותו, וגם מנהגם שאפילו מי שנהג איסור במקומו כשיבוא לכאן ינהג היתר, אין מנהגם נחשב למנהג, ואסור לאורח לאכול מבישוליהם (עד כאן דברי הש"ך מהר"ח). ובטורי זהב (סי' סד סק"ט) משמע שמסתמא אותו מעט חלב בטל בשישים בחלב הכרס ובתבשיל ובמים שבקדירה ומותר לכל אדם לאכול מהתבשיל (והביאו הדגול מרובה).
- יב. מה שאמרנו [באות ד] שאסור לאכול למי שנהג איסור מחמת מנהג אבותיו ובני מדינתו, זה דוקא כשאין נראה לו היתר בדבר. אבל אם נראה לו היתר בדבר ובא למקום שנהגו בו היתר יכול לאכול, ואפילו דעתו לחזור למקומו שנהגים בו איסור (ש"ך סק"כ). ויש מי שאומר שרק אם אנשי מדינתו נוהגים כן בטעות אז יכול לאכול אפילו כשדעתו לחזור, אבל כשקיבלו עליהם להחמיר אין ביד יחיד לשנות מהמנהג (ערוך השולחן אות מב וכתב שאולי גם כוונת הש"ך באופן זה).
- יג. מי שבידו חמץ שעבר עליו הפסח ובאו אחרים להתארח אצלו והם לא יודעים מזה אפילו שחמץ שעבר עליו הפסח איסורו בגלל קנס ועליהם לא שייך הקנס מכל מקום צריך לגלות להם שלא יאכלו (פתחי תשובה בשם שו"ת חיים שאל ח"ב).
- יד. מאכל התלוי במחלוקת הפוסקים הנוהג בזה היתר אסור לו להאכיל להנוהג בו איסור בלי להודיעו (עיקרי הד"ט סי' א אות יג בשם הבית שמואל).
- טו. מי שמחמיר בדבר כשאוכל עם אחרים שנחלקו עליו בסברא וחושבים שסברתו אינה נכונה באופן שאין בה שום איסור ואינו אלא טועה אסור לו לאכול עמהם (פרי תאר סק"י).

שלחן ערוך

על הדבר (מו) אינו נאמן (מז) עליו, (מח) אפילו (מט) בשבועה. ט גר (מע) קי פוסקים, והמיר (נ) מחמת יראה, וכן ישראל (נא) שחטא מחמת יראה שלא יתרגוהו,

דעה ברורה

טז. המתארח אצל ישראל ואינו יודע בודאי שאותו דבר שנותנים בפניו יש בו איסור האסור לו אלא יש לחוש עליו חשש בלבד אינו צריך לשאול את המארח האם המאכל היתר או לא. ורק על בעל הבית מוטל להודיע לאורח שיש במאכל דבר שנוהג בו איסור. ואם הספק קרוב לודאי צריך שיהיה נזהר האורח (בית לחם יהודה סק"ב).
(מו) אינו נאמן עליו אפילו בשבועה. שהרי הוא כבר חשוד לאותו דבר לעבור על השבועה שנשבע בהר סיני (ט"ז סק"י, וש"ך סק"א ושמלה חדשה סי' ב סעיף ז). ועוד לפי שהסכים בדעתו לאכול איסור לתאוותו, אם כן אנו אומרים שהוא גמר בליבו לעבור על איסור זה ולאכול את האיסור אפילו אם בשביל לאכול יצטרך לעבור איסור נוסף חמור כשבועה, ובפרט שכבר ראינו קצת שהוא עבר על שבועת הר סיני (תבואות שור סי' ב סק"ב).
(מז) עליו אפילו בשבועה. וכל שכן שאינו נאמן על דבר הקל ממנו בשבועה. אבל החשוד על סתם יינם אינו חשוד על השבועה לפי שאיסורו מדרבנן (מהרש"ל חולין פרק א סי' ו, וכן נראה דעת הש"ך להלכה, כמו שביארו הכנסת הגדולה הגהת הבית יוסף סק"ח ובשיורי ברכה סק"ד) והרבה היו מאוד מקילים באיסורו, אבל החשוד על איסור אחר מדרבנן חשוד גם על השבועה באותו איסור, שהרי נשבע בהר סיני שלא יעבור על איסורי חכמים שנאמר (דברים יז, יא) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. ועוד כי רבנן עשו סייג לתורה (ש"ך סק"ב פר"ח סק"ב). ולירא שמים טוב להחמיר ולא להאמין אפילו לחשוד על סתם יינם (מסגרת השלחן, ש"ת זרע אמת סי' צח).
(מח) אפילו בשבועה. ורק בזמן שהוא מחזיק בטומאתו אבל מיד כשחזר בתשובה ומתחרט על האיסור שעבר הוא חוזר לכשרותו ונאמן בשבועה (שיורי ברכה סק"ז). ויש אומרים שאינו נאמן עד שיקבל עליו דברי חבירות (שלחן גבוה סק"ט ערך השלחן סק"ט מתשובות הרשב"א).

(מט) בשבועה. וגם מי שאכל נבילות וטריפות חצי שיעור אינו נאמן עליו אפילו בשבועה, כי גם על חצי שיעור הוא מושבע מהר סיני (פרמ"ג שפתי דעת סי' ב סק"ב בשם התבואות שור סק"ב, וכתב הפרמ"ג שם שאינו יודע למה נחשב מושבע ועומד, ולענין דינא יש להחמיר. והמחזיק ברכה שם סק"ו כתב שמקורו של התבואות שור מדברי הרשב"א סי' תריז שסובר שנחשב מושבע ועומד. ובשו"ע יעקב סק"ד בשם התוספות שבועות כג: שאינו מושבע על חצי שיעור, וסיים וזה דבר חדש ולא הביאוהו הפוסקים). ואפילו שהחשוד על ממון אינו חשוד על השבועה מכל מקום החשוד על האיסור חשוד על השבועה, ולא לומדים איסור מממון, ואפילו שבמציאות לא הוציא דבר שקר בפיו [שבועה להבא, איך יתנהג בהמשך] נחשב כמי שכבר הוציא דבר שבועה בפיו. ועוד כיון שהוא מושבע מהר סיני וגם עבר עבירה הרי הוא יותר גרוע ואינו נאמן עליו אפילו בשבועה (ש"ך סק"א פר"ח סק"ב). ועוד שממון כיון שניתן להישבון לא נחשב מומר על השבועה כי הוא חושב שבזמן מסויים יחזיר את הממון אבל כשעבר על איסור אינו ניתן להישבון (פרי תאר סק"א).

שלחן ערוך

יג

(נב) וְיִשְׂרָאֵל (נג) גָּמֹר הוּא, וְשְׁחִיטָתוֹ מִתֵּרֵת וְאֵינוֹ אוֹסֵר יוּן בְּמִנְעָו. י מְסוֹר, (נד) וְשְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרָה (נה) וְנֶאֱמָר עַל (נו) הָאֲסוּרִים. וְעַיִן לְעֵיל (נז) סִימָן ב' (נח) דִּלֵּשׁ פּוֹסְלִים שְׁחִיטָת מְסוֹר. יא (נט) מְסוֹר, שְׁבָעִיר אַחַת מֵאֲמִין בְּאֵלִילִים בְּפָנֵי גִזְיִים, וּבְעִיר

~~~ דעה ברורה ~~~

(נ) מחמת יראה. שלא יהרגוהו, אבל חזר בו מחמת ממון אפילו לקחו כל רכושו יש לו לבטוח בזן ומפרנס לכל (פרי תאר סק"ב).

(נא) שחטא מחמת יראה. אפילו המיר ועובד עבודה זרה, ואפילו שהיה לו ליהרג ולא לעבור מכל מקום אם עבר ישראל הוא (דרכי משה סי' קכד סק"ג שכן כתב הריב"ש בשם הרשב"א) ודוקא אם בצינעא הוא מתנהג בכשרות שאם לא כן דינו כמומר. ואם בידו להימלט משם ונשאר לגור שם הרי זה מומר (הריב"ש והדרכי משה שם, ודלא כתשובות הרד"ך).

(נב) ישראל גמור הוא. מיד כשהגר חזר לדתו או הישראל התחיל לחטוא, אבל אחרי איזה זמן שכבר הורגל להתנהג כגוי ונשתקעו באמונת הגויים אז אין דינו כישראל (תורות אמת [בירדגון] סעיף ט, ערוך השולחן אות מג).

(נג) גמור הוא. אבל מיד שנחשד הגר אפילו על דבר אחד נעשה חשוד לכל התורה כולה (בית מאיר ונשאר בצריך עיון מדוע לא הביאוהו הפוסקים. ובזבחי צדק סק"ה ישב קושיותו, ומכל מקום פסק שיש להחמיר כיון שכתוב בגמרא).

(נד) שחיטתו כשרה. כשהוא מסור לתיאבון בשביל להרויח ממון, כי אם הוא מסור להכעיס ודאי שדינו כגוי כמו כל מי שעובר שאר עבירות להכעיס (נפש אדם כלל א סק"ז).

(נה) ונאמן על האיסורין. אבל הר"ן כתב שאינו נאמן (דעת תורה בשם תשובות הר"ן סי' כה).

(נו) האיסורים. אבל פסול לכתוב ספר תורה תפילין ומזוזות (לבוש, ש"ך סק"ג מהרשב"א).

(נז) סימן ב. סעיף ט.

(נח) דיש פוסלים שחיטת מסור. לפי שפקר כל כך, הרי פרק עול ונחשב כמומר לכל התורה ואינו בכלל מה שכתוב (דברים יב, כא) וזבחת (שמלה חדשה סי' ב סעיף כו). ונראה שמחמת המחלוקת דינו כספק תורה ויש להחמיר, ורק אם באקראי מסר פעם אחת, יש להכשיר שחיטתו בדיעבד, לאחר שכבר שחט (בית הלל סק"ה ושמלה חדשה שם ומהר"ם שיק חו"מ סי' סא סק"ח) ויש אומרים שלהלכה יש לפסוק כדעת המחבר ושחיטתו כשרה (ש"ך סי' ב סקכ"ו, פר"ח שם בקונטרס אחרון, לחם תודה שם סק"ט) ויש שהכשירו רק בדיעבד בהפסד מרובה (פרמ"ג שפתי דעת סי' ב סקכ"ו נחפה בכסף שם סעיף ט). אבל יש מחמירים שאפילו אחר פעם אחת שמסר שחיטתו אסורה (שערי קדושה סי' ב סקט"ו, כתב סופר יו"ד סי' קלז בסוף התשובה והובא שם בדעת תורה סקס"א). ובזמן הזה נחלקו הפוסקים האם אוסרים שחיטת מסור (לבית לחם יהודה שם סק"ז שלחן גבוה סק"ח יש לאסור. ולכרתי שם סקכ"ג חכמת אדם כלל א סעיף ט יש להתייר כיון שנעשה להם כהיתר ולא נשנע לאנשים כאיסור). (נט) מומר. שאינו אנוס לא מחמת נפשות ולא מחמת ממון אלא שהמיר לרצונו (פרי תאר סק"ג).

שלחן ערוך

אֶתְרַת נִכְנָם בְּבֵית יִשְׂרָאֵל (ס) וְאֹמֵר לְשָׂחָא יְהוּדִי, (סא) אֵינוֹ עוֹשֶׂה יֵין (סב) וְנִסְדָּה (סג).
 יב (סד) הָאֲנוּסִים שְׁנִשְׂאָרוּ בְּאַרְצוֹתָם, (סה) אִם הֵם מִתְנַהֲגִים בְּכַשְׁרוּת בֵּינָם לְבֵין
 עַצְמָם, וְאֵין בִּידָם (סו) לְהַמְלִיט לְמָקוֹם שְׂיוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת ה', סוֹמְכִין עַל שְׁחִיטָתָן

~~~ דעה ברורה ~~~

(ס) ואומר שהוא יהודי. גמור ואנו מרגישים שאין לו שום הנאה מזה, ולא שאומר כן
 מפני הבושה (פרי תאר סק"ג).

(סא) אינו עושה יין נסך. לפי שהעבודה זרה ניכר לכל שהיא שקר, וכשאומר שהוא
 מאמין בה הוא אומר להנאת הרע אבל אינו מאמין בליבו, וכשאומר לנו שהוא
 ישראל אומר כן בלב שלם לפי שאמונתו אמונה היא וטובה ואמיתית, ולפיכך נאמן
 שהוא יהודי בלב שלם שאינו עושה יין נסך (בית יוסף מפי הר' יונה, ט"ז סק"א ש"ך סקכ"ד פר"ח סקכ"א).
 אבל בשאר האיסורים כיון שהוא עובד עבודת כוכבים לתאוותו אינו נאמן (ש"ך ופר"ח
 שם). ויש מי שאומר שהוא נאמן גם בשאר האיסורים (פרי תאר סק"ג).

(סב) נסך. וכל זה דוקא במומר שהוא ישראל שידע באמונה האמיתית ולכן מעמידים
 אותו בחזקתו שעדין הוא באמונה הטובה, אבל גר שנתגייר וראינו שהוא עובד עבודת
 כוכבים בפני הגויים וכשבא לעיר אחרת הוא אומר שהוא כופר בעבודה זרה אינו
 נאמן ומחזיקים אותו בחזקתו הראשונה שהיה בה בתחילה לפני שקיבל גירות (פרי תאר
 סק"ג).

(סג) בירור הלכה: ובזמן הזה המומרים לדתי הגויים ומטמעים ביניהם הם פורקים
 ביותר ודינם ככל מומר לכל התורה שדינם כגוי (שמלה חדשה סי' ב סעיף טז, וכתב הפרי תאר סק"ג
 כמה חילוקי דינים במומרים שבזמנו, וסיים שבזמנינו ראינו כמה מומרים שאומרים שהם בליבם יהודים ואחר כך רואים שהם
 מתנהגים כגויים גמורים, ואפילו אם בתחילה המירו בגלל אונס. וכתב הזבחי צדק סקס"ג שכל חילוקי דינים שכתב הפרי תאר זה
 בזמנו אבל בזמנינו כולם מקולקלים ועוברים בשאט נפש על כל התורה כולה ואינם נאמנים כלל).

והאפיקורסים הנזכרים בפרק חלק (סנהדרין צט:): שאין להם חלק לעולם הבא, כמו המבזה
 תלמיד חכם או מגלה פנים בתורה, אפילו שגדול עונם מנשוא שחיטתם כשרה, כי
 דוקא דברים הללו נראה להם כאיסורים קלים ומורים בו היתר, מה שאין כן באיסור
 שחיטה שמפורסם (מהר"ל סי' קצד, פר"ח סקכ"א, פרי תאר סק"ד, ושמלה חדשה סי' ב סעיף יז, ושלחן ערוך הרב
 בקונטרס אחרון סי' ב סק"ח, שלחן גבוה כאן סק"ג. אולם ביד יהודה סי' ב סק"ז אסר שחיטתו).

(סד) האנוסים שנשארו בארצותם. כמו אנוסי ספרד, אפילו שהיו מהם רבים שנמצאו
 עובדי השם בסתר וקידשו שם שמים במותם, מכל מקום אין מזה ראייה שכל האנוסים
 התנהגו כדת ישראל, ולכן כדי להיחשב כישראל כשר ונאמן עלינו לדעת כמה דברים.

(סה) אם הם מתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם. ודוקא כשהוחזק אותו האיש שהוא
 מומר רק בגלל האונס, ועושה כל מאמצי כוחו לקיים מה שיכול מתי שיכול, וכשנמצא
 מומר אחד בחזקת כשרות אין מזה ראייה לשאר בני משפחתו (פרי תאר סק"ד).

(סו) להמלט. ואפילו אינם אנוסים רק מחמת ממון שיקחו מהם את כל רכושם
 ויכולים לברוח בגופם ולא ברחו עדין אפילו שאין להם חלק לעולם הבא הם בכלל
 האנוסים שאינם יכולים להמלט שאם הם מתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם הם

וְאֵין אוֹסְרִין יַיִן (סז) בְּמַגְעָן. יג (סח) הַמוֹכֵר לְחֵבֶרֶוֹ דִּבֶּר שְׁאֵסוֹר בְּאֲכִילָה, אִם עַד שְׁלֹא אָכְלוּ נֹדַע, (סט) יִחְזִיר לוֹ מֵה שֶׁקָּנָה מִפְּנֵי וְהוּא יִחְזִיר לוֹ הַדָּמִים. וְאִם

~~~ דעה ברורה ~~~

נאמנים (פרי תאר סק"ד) ויש אומרים שכיון שרק מחמת ממון אינם בורחים הם כמומרים גמורים אפילו שמקיימים את כל המצוות בצינעא, כי בעבודה זרה לא חילקו בין לתיאבון ובין להכעיס, אבל אם אין בידם להימלט ומתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם סומכים על שחיטתן (שולחן ערוך הרב סי' ב בקונטרס אחרון סק"ט).

(סז) במגען. ודוקא במגען אבל היין שבבית שלהם אפילו של הטובים שבהם בחזקת יין נסך לפי שאינם יכולים להיזהר ממגע עובד כוכבים וכיון שהם חשודים עליו אינם נאמנים אפילו בשבועה, אבל נאמנים על של אחרים (מחבר בסי' קכד סעיף ט) (סח) המוכר לחבירו וכו'. בכדי שירוש הקורא נכתוב בקיצור את ההלכות:

א. המוכר לחבירו דבר האסור באכילה מהתורה:

1. אם נודע הדבר לקונה לפני שאכל - צריך להחזיר את המאכל האסור למוכר והמוכר יחזיר לו את כספו בחזרה.
2. אם נודע לקונה רק לאחר שאכל את האיסור שקנה - קונסים את המוכר וצריך להחזיר לקונה את כספו בחזרה, אפילו שאין הקונה מחזיר לו את המאכל שכבר נאכל.

3. וכל זה בתנאי שידוע שהמוכר מכר במזיד וידע שמוכר נבילה,

4. אבל כשאינו ידוע בפירוש שהמוכר היה מזיד במכירתו, לדעת הש"ך אנו אומרים שאולי בשוגג מכר, ואינו צריך להפסיד את כל התשלום, אלא אם הקונה עדיין לא שילם צריך הוא לשלם כפי מה שעולה טריפה בזול, ואם כבר שילם יחזיר לו המוכר מכספו עד כדי שווי טריפה בזול. אולם לדעת המחנה אפרים (נזקי ממון סי' ט) גם אם המוכר היה שוגג במכירתו דינו כאילו היה מזיד ולכן אפילו אם כבר אכל הקונה את האיסור שקנה ולא שייך להשיבו מפסיד המוכר, ואם הקונה כבר שילם צריך המוכר להחזיר לו את כספו בחזרה, ואם עדיין לא שילם אינו צריך לשלם.

5. ונחלקו הש"ך והט"ז האם רק במכירת ודאי איסור נאמר דין זה או גם במכירת ספק איסור.

6. ואם הקונה לא אכל את האיסור אלא מכרו לגוי או השליכו לאכילת הכלבים - יקבל הקונה בחזרה מהמוכר את ההפרש ששילם בעד בשר כשר לבשר טריפה, כי הוא צריך לשלם רק כמחיר ששוה בשר טריפה.

7. ולדעת הלבוש והפר"ח (סקכ"ג) אפילו אם הקונה מכר במחיר גבוה יותר ממה שהתחייב לשלם למוכר אינו צריך לשלם למוכר אלא כפי שהסכימו בשעת המכירה ומה שהצליח למכור ביותר כסף הרווח שלו בלבד, כי אנו מחשיבים את הרווח של הקונה הראשון שהצליח למכור במחיר גבוה כאילו מצא מציאה, כדי שלא יהיה המוכר החוטא נשכר. אולם לדעת הלחם חמודות והסמ"ע (סי רלד סק"ג וזה שיטת התוספות יום

~~~ דעה ברורה ~~~

טוב) הקונה מחשב כמה קיבל מהגוי ומה שחסר לו ממה ששילם מקבל מהמוכר בחזרה, אבל אם קיבל כפי שמכר או יותר לא מקבל מהמוכר כלום (וכך נראה מסקנת האבני צדק סק"ה).

ב. קנה דבר שאסור באכילה מדברי סופרים:

1. אם היו הפירות קיימים צריך להחזיר את המאכל האסור למוכר והמוכר יחזיר לו את כספו בחזרה.

2. אם אכל את המאכל אין המוכר מחזיר לו כלום.

ג. מכר דבר שהוא ספק תורה - כיון שמה שאנו אומרים ספק תורה לחומרא זה רק מדרבנן אם כן דינו כמכר איסור דרבנן (פר"ח) ויש חולקים עליו ופסקו שנחשב כמכר איסור תורה כיון שבדין ספק תורה לחומרא לא הכריעו חכמים האם איסורו מהתורה או מדרבנן (עין המים סק"ג).

ד. מכר איסורי הנאה:

1. בכל צורה שיהיה יש על המוכר להחזיר לקונה את כספו בחזרה, ואפילו האיסור הנאה הוא מדברי סופרים.

2. והטעם כיון שאין מכירת איסור הנאה נחשבת למכירה כלל (למחבר והש"ך). ולסמ"ע (ח"מ סי' רלד סק"ו) הטעם לפי שאינו מפסיד למוכר כלום במה שאכל הלוקח.

3. דין זה נאמר לא רק כשאכל את האיסורי הנאה אלא אפילו אם חזר הלוקח ומכר את האיסורי הנאה לגוי קודם שנודע לו האיסור ולקח דמיהם, או שהאכילו לכלב, מכל מקום חוזר על המוכר ומוציא את כספו בחזרה, ואפילו הם אסורים בהנאה מדרבנן (פרי תאר סקט"ז, וזה הכוונה אין בו דין מכירה, שאין מציאות שיקנה המוכר את הדמים, וקהל יאודה).

ה. ידע הקונה שקונה דבר האסור בהנאה - אם עדיין לא שילם פטור מלשלם (משנה למלך פט"ז ממכירה הי"ד).

ו. גזל אוכל שאסור באכילה מהתורה והאכיל את חברו - יכול הנגזל לבקש כסף ממי שרוצה או מהמוכר או מהקונה. ואם גבה מהקונה אינו יכול לחזור על המוכר ולהוציא ממנו את כספו בחזרה [כי אין דין המאכיל של אחרים כדין מוכר], וסיים וצריך עיון (פתחי תשובה סק"ג בשם משנת חכמים הל' עבודת כוכבים דף קג בצפנת פענח אות קסח).

ז. קנה בשוגג דבר שנחלקו בו הפוסקים האם הוא מותר בדיעבד או לא - גם אם אנו נוהגים כמחמירים לא יכול הקונה לבקש את כספו מהמוכר, כי המוכר יכול לומר שלדעתו ההלכה אולי כמקילים. ואם עדיין לא שילם לא יכול המוכר לחייבו לשלם כי יכול הקונה לומר שלדעתו אולי ההלכה כמחמירים (בית יצחק [חבר] שער הקבוע סי' נד).

ח. בכל מקום בסעיף זה שיש בו מחלוקת הפוסקים - המוציא מחברו עליו הראיה ויכול השני לומר שההלכה כדעה המזכה אותו, ורק הספרדים שקיבלו הוראת הבית יוסף חייבים לפסוק כדבריו (זבחי צדק סקט"ו).

(סט) יחזיר לו מה שקנה ממנו, והוא יחזיר לו הדמים. שהרי אסור לעשות סחורה בדברים האסורים, ואפילו שיש אופנים שמותר לסחור בדברים האסורים מכל מקום אינם עומדים לסחורה ולא היה צריך הלוקח לעלות על דעתו שמוכרים לו דבר איסור (הגר"א סקכ"ז).

שלחן ערוך

יז

מִשְׁאָכְלוֹ נִדְעָה, (ע) מֶה (עא) שְׁאָכַל אָכַל, וְהוּא יִחְזִיר לוֹ הַדְּמִים. מִכָּרָה הַלֹּקָח לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ הַשְּׁלִיכֵהוּ לְכָלֶיבִים, (עב) יִשְׁלֵם לוֹ דְּמֵי מְרָפָה. וְאִם הָיָה דָּבָר שְׂאִינוֹ אֶסוּר בְּאֲכִילָה אֲלֵא (עג) מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, אוֹ אִם הָיוּ הַפְּרוֹת קְיָמִים מִחֻזֵּיר הַפְּרוֹת וְנִטְלָה דְּמִיו, וְאִם אָכְלָם, מֶה שְׁאָכַל אָכַל, (עד) וְאִין הַמוֹכֵר מִחֻזֵּיר לוֹ כָּלוּם. וְכָל אֶסוּרֵי

~~~ דעה ברורה ~~~

(ע) מה שאכל אכל והוא יחזיר לו את הדמים. כי קנס קנסוהו חכמים (רש"י בכורות) ולכן דוקא כשידוע שהמוכר ידע שהם דברים האסורים ומכרם במזיד, אבל אם לא ידוע לנו שהמכירה היתה במזיד אנו אומרים שאולי שגג במכירתו ואינו צריך להחזיר ממון, ובהמשך בסעיף יז יתבאר שלעניין איסור אנו מחמירים יותר ולא מאמינים לו כשאומר שוגג הייתי (ש"ך סק"ה). וכל זה כשהמכירה היתה בבשר שהוא ודאי טריפה, אבל אם ידע המוכר שהבשר ספק טריפה לא קנסו אותו (נקודות הכסף) ויש אומרים שאפילו אם האיסור הוא ספק טריפה קנסוהו ואין אכילתו נחשב להנאה כלל (ט"ז סק"ב).

(עא) שאכל אכל, והוא יחזיר לו את הדמים. ואפילו אם אכלו לאחר שעירב את המאכל לח בלח עד שנתבטל ונעשה היתר, כי המוכר גרם לו לבטל איסור (נתיבות המשפט בביאורים סק"ב) ויש אומרים שכיון שלבסוף אכלו בהיתר אינו צריך להחזיר לו את הדמים (ערך ש"י). וכל זה כשנודע האיסור לאחר אכילתו, אבל אם עירבו הלוקח בהיתר ונתבטל לח בלח בשישים או יבש ביבש ברוב, ותובע הלוקח הדמים בחזרה, או שעדיין לא שילם והמוכר תובע דמי המקח, נחלקו האחרונים מה דינו, לפרמ"ג (סי' קט משבצות זהב סק"א) צריך להחזיר לבעל הנבילה כמה שעולה חתיכה כשרה ולא כחתיכה אסורה (וכן דעת הנתיבות סי' רלד, זבחי צדק סי' קט סק"ד). ויש אומרים שנותן לו מה ששוה נבילה ואת ההפרש ששוה עתה לאחר התערובת יותר מדמי נבילה יחלקו ביניהם (שו"ת עמודי אור סי' נה והחקרי לב ח"ב מיר"ד בהשמטות דף קמז ע"ב).

(עב) ישלם לו דמי טריפה. הואיל והוא לא גרם לו איסור (רש"י והביאו הש"ך סק"ו).

(עג) מדברי סופרים, אז אם היו הפירות קיימין. כך צריך לגרוס ולא מדברי סופרים או אם היו הפירות (ט"ז סק"ג).

(עד) ואין המוכר מחזיר לו כלום. לפי שדווקא באיסור תורה קנסוהו ולא כשהאיסור מדרבנן. ועוד שבאיסור תורה אין אכילת האוכל נחשב להנאה ואדרבה צער היא לו שעבר על איסור תורה אפילו ששגג באכילתו, אבל באיסור דרבנן אכילתו נחשבת להנאה ולכן לא יחזיר לו את כספו (סמ"ע בחו"מ סי' רלד סק"ד. ובטורי זהב סק"ג הביא את הטעם השני). ועוד לפי שחכמים גזרו איסור אכילה כל כוונתם הייתה רק לאסור הדבר באכילה ולא בכדי להוציא ממון, ולעניין ממון גם לחכמים נחשב הדבר כדינו מהתורה שאין בו איסור כלל, ואינו מחזיר לו כלום (ש"ך סק"ז) ולדעת הפר"ח (סק"ד) המחבר שכתב שאינו מחזיר לו כלום מדבר כשהאיסור נמכר באותו מחיר של הכשרה, ואם כן הפסיד המוכר בזה שאכלו הקונה ואינו מחזירו לו שהרי אם היה מוכר אותו לגוי גם היה מקבל אותו תשלום, אבל אם יש הפרש במחיר ברור שמנכה לו את ההפרש שיש בין כשרה לטריפה (וכבר הוכיח הפרי תאר סק"ז שהעיקר כדעת הש"ך, וכן פסק הנתיבות סי' רלד, אומר יוסף דף לז ע"ד).

הנאה, אפילו מדברי סופרים, מחזיר הדמים, ואין בו דין מכירה כלל. יד המוכר
בשר, ואחר כך נודע שהבחה לא נבדקה בהנן, (עו) דינו כמוכר דברים
שאסורים מדברי סופרים. הגה: (עו) ואם מכר לו דבר מזהמה שאתרע חזקת פשרתה,

~~~ דעה ברורה ~~~

(עו) דינו כמוכר דברים שאסורים מדברי סופרים. כיון שמהתורה לא צריך לבדוק את
הריאה וסומכים על רוב בהמות שבחזקת כשרות הם, אלא שחכמים הצריכו בדיקה,
על כן:

1. מה שאכל צריך לשלם.
  2. ומה שלא אכל צריך להחזיר ויחזיר לו המוכר את הכסף ששילם, ואינו דומה לטבח
שהטריף שאינו משלם, לפי שבטבח אנו רוצים להוציא ממנו כסף לפי שהטריף, ואי
אפשר להוציא ממנו אלא בודאי ולא בספק, אבל אצל מוכר ולוקח אפילו אם לא יהיה
אלא ספק קטן במקח כבר נחשב כמקח טעות, כי הקונה לא לדבר ספק נתן מעותיו.
3. ואם אכל את הבשר קודם שנודע שהיא טריפה אין לקנוס את המוכר ולומר שהוא
צריך להחזיר הדמים.
  4. ואפילו לא אכלוהו עדיין והקונה רוצה להחזיר לו את הבשר שקנה אין המוכר צריך
להחזיר לו את כספו בחזרה, לפי שיכול לטעון שבליעת המחט שגרמה לספק טריפה
בריאה היה לאחר המכירה וברשותו של הקונה והקונה שהוא המוציא מחבירו עליו
להביא ראיה שבליעת המחט היה כבר קודם למכירה.
  5. ואם ברור לנו שבליעת המחט היה ברשות המוכר, ולמשל שהמכירה היתה לאחר
השחיטה, ברור שהמקח הוא מקח טעות ויחזיר לו מעותיו אם עדיין לא אכל את
הבשר, ואם אכלו פטור הטבח המוכר.
  6. ואם ידע המוכר מזה הספק ומכר, אפילו אם אכלו הלוקח יחזיר לו המעות (ט"ז סק"ד).
ולדעת הש"ך (סק"ח) סתם בהמה אין צורך לבדוק את הריאה, ולכן אם פעם אחת לא
בדקו באונס או בשוגג ומכרו מהבשר המכירה מכירה טובה ואין המוכר צריך לפצות
את הקונה כלל, ולא אומרים [כט"ז מספר 2] שאצל מוכר וקונה הקונה אינו רוצה
להיכנס אפילו בספק קטן והמקח טעות, ורק אם עמד מי שידוע לנו שאינו יודע
לבדוק ובדק נחשב מזיד ואסור לאכול את הבשר על סמך בדיקתו, ואפילו שאין
בדיקה זו אלא מדרבנן, דינו כדין אין מבטלין איסור לכתחילה שאם ביטלוהו במזיד
אסור, ועל בשר זה נאמר ההלכה שאם מכר בשר ואחר כך נודע שהבהמה לא נבדקה
כהוגן אלא אצל בודק שאינו יודע לבדוק דינו כמוכר דברים שאסורים מדברי סופרים
שנתבאר דינו בסעיף הקודם, שאם הבשר קיים מחזירו ונוטל דמיו, ואם אכלו מחשב
עמו דמי טריפה בזול ויחזיר לו את ההפרש (וכן כתב הפר"ח ס"ק כה-כו). ולדעת הפרי תאר
(סק"ח) גם אם ידוע שהבודק אינו יודע לבדוק לא נחשב מה שמכרו מזיד וכדין מבטל
איסור לכתחילה, כי כשאדם חשב שעושה כדין אין כאן איסור כלל.
- (עו) ואם מכר לו דבר וכו'. פירוש: אפילו שכתב המחבר שאם בא הטריפה מכוח שלא
נבדקה כראוי הדין הוא שאם אכלה מנכה לו המוכר ולא יחזיר לו, כל זה כשהבדיקה

שלחן ערוך

יט

ד'ח'ת'ל'ד' צ'פ' ר'עו'ת'א' ו'ל'א' י'כ'ו'ל'ין ל'ב'ד'ק' א'ם ה'י'א פ'ש'ר'ה ו'ג'ר'י'כ'ים ל'א'ס'ר'ה מ'ס'פ'ה, ח'פ'ל'ו ה'כ'י ה'ו'י פ'א'ל'ו ה'י'ת'ה ו'ד'א'י ט'ר'פ'ה (ע'ז) ו'נ'כ'י'ן ל'ה'ח'ז'יר ה'ד'מ'ים (פ'ס'א'ב'ת ר'יב"ט). מ'ו (ע'ח)(ע'ט) ה'מ'ז'ו'ר (פ') ד'ב'ר'ים

דעה ברורה

אינה חיובית שעדין לא נמצא פיסול בבהמה, אבל אם יש איזה דבר שאינו כהוגן צריך בדיקה אפילו מהתורה, ואם אירע הדבר שאין יכולים לבדוקה, אפילו שאכלה הלוקח, חייב המוכר להחזיר, שהרי ספק איסורי תורה מכר לו, ומדובר כשידע שמוכר את הספק שאז שייך לקונסו אבל אם לא ידע לא יחזיר אלא כשלא אכלו מטעם מקח טעות (ב"ח, ט"ז סקט"ו, והגר"א סק"ל ומדברי הב"ח יוצא שסובר שמה שאנו אומרים ספק תורה לחומרא זה מהתורה כשיטת רש"י ולא כשיטת הרמב"ם שמהתורה לקולא ורק מדרבנן לחומרא).

אבל הש"ך חולק על זה, ולדעתו בספק טריפה אם אכלה הלוקח, אין צריך המוכר להחזיר לו מעותיו, כיון שאינו ודאי טריפה אלא ספק, ואם כן למה יחזיר המוכר את הכסף שקיבל, ואם הלוקח יטען שאין לך מום גדול מזה שיש ספק טריפות, יאמר לו המוכר תחזיר את מה שקנית ואז אני יחזיר לך את כספך, ועכשיו שכבר אכלת מי אמר שטריפה אכלת.

וכך הם פירוש דברי הרמ"א: שלא רק מבהמה שלא נבדקה כהוגן שכל כל פנים מדרבנן היא אסורה בודאי שצריך להחזיר לו הדמים כשהבשר קיים, אלא אפילו מכר לו דבר מבהמה שנולד בה ספק שצריכים לאוסרה מספק, והיה צד לומר שהמוכר אינו צריך להחזיר את הדמים אפילו כשהבשר קיים, כי יטען מי אמר שהבהמה טריפה ואני צריך לשלם, אולי אינה טריפה, וכשתביא ראיה שהיא טריפה אז אני אחזיר לך את כספך, משמיענו הרמ"א שטענתו אינה טענה ונחשבת הבהמה כאילו היתה ודאי טריפה מדרבנן וצריך להחזיר לקונה את כספו בחזרה כשהבשר קיים, אבל אם כבר אכל את הבשר אין צריך המוכר להחזיר כלום (ש"ך סקט"ט).

(ע'ז) **בירור הלכה: וצריך להחזיר הדמים.** והנה הפרי חדש (סקכ"ז) פירש את דברי הרמ"א כפירושו של הטורי זהב, אבל להלכה למעשה חולק, וכתב, שלא פוסקים כן בטריפות שאנו אוסרים מחמת מנהג או אפילו מחמת ספק כיון שהכלל ספק תורה לחומרא הוא מדרבנן, ואם כן כל איסורי ספיקות מותרים מהתורה וכל איסורים אינו אלא מדרבנן, ודינו כמוכר דברים האסורים מדברי סופרים, אבל בדבר שנולד בו ספק לפנינו שבו מדבר הרמ"א שלכל הדעות אפילו מהתורה צריכה בדיקה שהרי הספק לפנינו ויכולים לבררו, וכשמוכרו בלא בדיקה נחשב כמוכר דברים האסורים מהתורה שאף אם אכלו מחזיר לו את מה ששילם [ולא כדעת הש"ך שמחשיבו כטריפה מדרבנן ואם אכלו אין מחזיר לו דמיו, אלא נחשב כטריפה מהתורה ואם אכלו מחזיר דמיו]. ולכן להלכה:

א. אם הבשר קיים מחזירו למוכר ונחשב כמקח טעות.

ב. ואם כבר אינו קיים אפילו אכל הקונה את הבשר 1. אם כבר שילם אינו יכול לתבוע את המוכר שיחזיר לו מעותיו, כי יאמר המוכר שאולי ההלכה כדעת הש"ך שאינו מחזיר המעות, והמוציא מחבירו עליו הראיה. 2. ואם עדיין לא שילם אפילו לדעת הש"ך אין המוכר יכול לתבוע מהקונה שישלם לו כי יכול הקונה לומר אני

אשלם כשתביא ראיה שהבשר כשר (זבחי צדק סקט"א). כיון שאנו אומרים בכל ספק ממון שיכול לומר קיים לי כדעה זו או כדעה זו. אבל מי שאינם פוסקים בח"מ שאומרים קיים לי, יש לו לפסוק כדעת הב"ח והט"ז שכן נקטו רוב הפוסקים, כנסת הגדולה בהגהת בית יוסף סק"מ, פר"ח סקכ"ז, בית לחם יהודה סק"ז, לחם הפנים סק"ט, שלחן גבוה סקנ"ה. ואם כן בהמה שנולד בה ריעותא שמהתורה צריכה בדיקה ומכרה בלא בדיקה נחשב כמוכר דברים האסורים מהתורה, ואפילו אם אכלו יחזיר את הדמים. ואם האיסור מכוח מנהג או חומרת הפוסקים או שהטריפה מספק, כמו ספק מחיים או לאחר מיתה או

~~~ דעה ברורה ~~~

מחט שנמצאת בריאה לאחר חיתוכה שאי אפשר לבדוקה בנפיתה, וכדומה, שמהתורה ספיקות הללו מותרים ואיסורם מדרבנן דינו כמוכר דברים האסורים מדרבנן).

ואם נולד הספק בשחיטה עצמה ולא בדקה בדיקה הראויה שאסורה באכילה אם מכרה נחשב כמוכר טריפה שמחזיר דמיה (פרי תאר סק"ט) ולדברי הזבחי צדק (שאומרים קיים ל"י) אין להוציא ממון מחזקתו בספק טריפה.

(עח) הקדמה: כדי להבין סעיפים אלו האריכו הפוסקים ונכתוב בסיעתא דשמיא בדרך קצרה.

הרא"ם ח"ב סי' לד כתב ארבע דינים בטבח שיצאה טריפה מתחת ידו:

א. הטבחים שיש בהם חשד חימוד ממון, והם הטבחים שבדקים ושוחטים לעצמם ומוכרים את הבשר לאחרים. או הטבחים ששוחטים לאחרים ונוטלים שכרם מן הכשרות ולא מן הטריפות. או הטבחים ששוחטים לאחרים בחינם בכדי שימכרו להם הכשרות והם ימכרום לאחרים כדי להשתכר בהם. וכל כיוצא בהם. ומיד בפעם הראשונה שיצא טריפה מתחת ידם משמתיים אותם ומעבירין אותם מאומנותם, ואין להם תקנה עד שיעשו תשובה דפרק זה בורר, שילכו למקום שאין מכירין אותם ויחזירו אבידה בדבר חשוב, או ישחוט לעצמו ויוציא טריפה לעצמו בדבר חשוב, שאז ודאי שחזרו בהם מחמדת איסור ממון.

ב. הטבחים שאין בהם חשד חימוד ממון אבל הם ממונים לציבור. והם הטבחים שמושכרים לקהל בתשלום חודשי או שמקבלים מכל בהמה ששוחטים סכום קבוע בין שתצא כשרה ובין אם תצא טריפה, דינם:

1. שאם יצא מידם טריפה פעם אחת ואפילו לא ידוע שעברו כן במזיד, מעבירין אותם, ודי להם בקבלת דברי חבירות להחזירן למלאכתן, והדברי חבירות זה שיקבלו בפני שלשה חברים שיהיו זהירים וזריזים מכאן ולהבא שלא תצא תקלה מתחת ידיהם. אבל אין מנדין אותם ולא עונשים אותם לא עונש ממון ולא עונש מלקות, ואינם צריכים תשובה דפרק זה בורר.

2. ואם יצאה טריפה מתחת ידם שלשה פעמים הם בחזקת מזידים וצריכים תשובה דפרק זה בורר.

3. וכשידוע שהוציאו טריפה במזיד כבר בפעם הראשונה מעבירין אותם ודינם שצריכים תשובה דפרק זה בורר (וכן כתב שו"ע הרב סי' ב בקונטרס אחרון).

ג. הטבחים שאין בהם חשד חימוד ממון וגם אינם ממונים על הציבור, והם הטבחים ששוחטים ומקבלים שכר שוה מכל בהמה ששחטו בין כשרה ובין טריפה, דינם: שאם יצא טריפה מתחת ידם פעם אחת אין מעבירין אותם ממלאכתם כלל, ואם יצאו מתחת ידם טריפות שלשה פעמים משמתיים אותם ומעבירים אותם ואין להם תקנה אלא בתשובה דפרק זה בורר.

ד. הטבחים הממונים מהקהל לשחוט ולבדוק וניבלו הבהמות בשחיטתן שאין כאן אלא הפסד ממון. דינם: שאין מעבירים אותם ממלאכתם אלא לאחר שהוחזקו לקלקל בשלשה פעמים, אבל בשני הפעמים הראשונות אין מעבירים אותם, אלא אם התרו בהם הציבור שיזהרו במלאכתם שאז אפילו אחרי הפעם הראשונה שקלקלו יכולים להעביר אותם, ולאחר שלשה פעמים יש להסתפק האם אפשר להחזירם למלאכתם מפני שהם כמועדים לקלקל, עד כאן שיטת הרא"ם.

והנה רוב גדולי הפוסקים הסכימו כרא"ם בב' סוגי השוחטים הראשונים לחלק בין

שיש להם חימוד ממון או לא (ומכללם מהרב"ל ח"א כלל ט סי' נד מהרשד"ם ח"ד סי' מא משפט צדק ח"ב סי' ב מהר"ש ח"ג סי' יג-יד ומהם הובאו בכנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות מז. וכן הוא בפרי חדש סק"ח, ופרי תאר סק"כ ועוד)

~~~ דעה ברורה ~~~

וכשאמרנו חימוד ממון אין חילוק בין חימוד לממון מרובה או מועט (שו"ת מהרשד"ם ח"ד סי' מא בשם הרא"ם, ושו"ת אבקת רוכל סי' רז ופר"ח סי' יח סק"ל ותבואות שור סי' יח שעיררו על מנהג השוחטים שלוקחים הכרכשות) **ויש אומרים** שבהנאה מועטת לא נחשב חימוד ממון (ט"ז סי' יח סק"ד וכנסת הגדולה הגהת בית יוסף אות מז ועוד) והעיקר כדעה הראשונה.

וכשיש בו חימוד ממון שאין לו תקנה אלא בתשובה דפרק זה בורר, אם הרבים צריכים לו יש לו תקנה שיסכימו הקהל שיקבל שכר קצוב מהקהל או מהכשירות והטריפות בכדי שלא יהיה עליו חשד חימוד ממון, ואז אם רואים שדואג ומצטער על המעשה שבא לו וקיבל דברי חבירות רשאים להחזירו לאומנותו (מהרח"ש ח"ג סי' יג והובא בשמן המשחה סי' יב דקכ"ב סע"ב ובשו"ת דבר משה ח"ד סי' א, ובחקרי לב סי' קסג כתב שאין להקל בזה והניח בצריך עיון, וכבר כתב הזבחי צדק סקע"ה שאין ראיותיו מכריעות).

ובדין שוחט של אות ב' שאין בו חימוד ממון שמעבירים אותו עד שיקבל דברי חבירות נחלקו האם מעבירים לשלושים יום או לרגע אחד, כפי שיבואר בהמשך, ויש שהכריעו שאם עדיין לא בא תקלה על ידו מעבירים אותו לרגע אחד, ואם כבר בא תקלה על ידו מעבירים אותו לשלושים יום (גנזי חיים מערכת ה אות מו) ואנו פוסקים שתמיד צריך שלוש יום (כדעת התבואות שור וכמבואר בדרכי תשובה סי' ב סק"ל וזבחי צדק סק"פ).

ואם יצאו שלשה טריפות מתחת ידו בזה אחר זה לפני שנספיק להעביר מספיק בקבלת דברי חבירות כיון שאין לו חימוד ממון, והכל היה בהעלם אחד ולא היה ידיעה והתראה בינתיים ולא נחשב כמזיד, ודוקא כשהזהר בינתיים ושנה ושילש נחשב כמזיד (שו"ת צמח צדק מלובאוויטש ח"ד סי' ג אות ד ודעת תורה סי' ב סקט"ו).

ובדין שוחט (שנתבאר באות ג) שאין בו חימוד ממון ואינו ממונה לקהל שהרא"ם סובר שאין מעבירים אותם כלל עד שתצא טריפה מתחת ידם שלשה פעמים, והסכים עמו הפרי תאר. נחלק עליו הפרי חדש (סקכ"ח) ופסק שכבר אחרי הפעם הראשונה מעבירים אותו (והחמירו כמותו הדעת תורה סי' ב סק"ב והזבחי צדק סקפ"ו ועוד).

ובדין שוחט של אות ד' שאין כאן רק הפסד ממון הכריע הפרי תאר שמספיק שיקבל עליו דברי חבירות ויחזור למלאכתו, אבל אם יחזור וינבל בהמות הקהל אפילו בפעם אחת אינם חוזרים למלאכתם, ולא כרא"ם שנסתפק (זבחי צדק סקפ"ז).

סופר סת"ם צריך להיות ירא וחרד לדבר ה' מאוד יותר משוחט, שבשוחט מכשיל בלאו דנבילה, והסופר מכשיל שעל ידו מבטלים מצות עשה של תפילין בכל יום ומברכים ברכות לבטלה (פרמ"ג א"ח באשל אברהם סי' לב סקס"ט) ולכן אם יצא תקלה מתחת ידו שלשה פעמים באופן שהוא פושע בדבר יש להעבירו, ומכל שכן אם עשה כן במזיד למכור בבתיים רקים בלי פרשיות. וגם לכתוב ספר תורה הוא פסול שחשוד על חק תוכות (שו"ת שמן המשחה סי' יא).

ושיטת התבואות שור (סי' ב סעיפים יח-כ)

א. אם נראה שרצה להכשיל במרד ובמעל אפילו בפעם אחת מעבירים אותו, וצריך תשובה דפרק זה בורר, ואפילו אם אין חימוד ממון ואינו ממונה לקהל.

ב. אם נראה ששגגה היתה ומוחזק לאדם כשר מעבירים אותו לחודש או ב' חודשים ומחזירים כשמקבל דברי חבירות בפני שלשה חכמים שבעיר שיזהר מעתה בזריזות נמרץ, והכל לפי ראות עיני המורה. וראוי להעבירו על חודש או שנים ולהחזירו אחר כך על פי קבלת זהירות, וכל זה אפילו אם אין חימוד ממון ואינו ממונה לקהל.

ג. בדבר שקול, וקשה להבין אם עשה במזיד או בשוגג בזה יש לחלק ואם יש חימוד ממון כמו ששוחט לעצמו ומוכר לאחרים דינו כמזיד. וכשאין חימוד ממון כמו ששוחט לאחרים ואין לו הנאה כי מקבל על הכשירה כעל הטריפה וכדומה דינו כשוגג. ואם

הַאֲסוּרִים, (פא) מַעֲבִירִים אוֹתוֹ וּמַשְׁמָתִים אוֹתוֹ; (פב) וְאֵין לוֹ תִּקְנָה (פג) עַד (פד) שִׁילָךְ לְמָקוֹם (פה) שְׁאֵין מִכִּירִין אוֹתוֹ (פו) וְיִחְזִיר אֲבִידָה בְּדָבָר חָשׁוּב, אוֹ יִשְׁחֹט לְעֶצְמוֹ וְיִצִּיא מִרְפָּה לְעֶצְמוֹ בְּדָבָר חָשׁוּב, שְׂוֹדָאֵי עֲשָׂה תְּשׁוּבָה בְּלֹא הֶעֱרַמָּה, בְּיוֹן שְׂאֵינוּ חָם עַל (פז) מְמוֹנוֹ. טז טַבַּח שְׂמוֹעֵשִׂיו מִזְכִּיחִים (פח) שֶׁהָיָה רוֹצֵה לְהַכְשִׁיל

~~~ דעה ברורה ~~~

חזר וקלקל כבר בפעם השניה נחשב כמוחזק לקלקל ודינו כעושה במזיד (וכדעת הב"ח אות ו שבת יז זמנא הוה חזקה, וכמו שכתב בבכור שור חולין נח: ד"ה הני תמרי, וסיים שנחשב ספק תורה ובדאורייתא לחומרא. וכן כתב בחק לישראל סק"א וברכי יוסף אבן העזר סי' ט [ועיין שם במחזיק ברכה סי' י סק"ח], ש"ע הרב סי' ב בקונטרס אחרון סק"ה. ולא כט"ז סימן ק סק"ו ופר"ח סק"ד שסוברים שרק בשלשה פעמים נחשב חזקה. ולפי זה תשובות הרשב"א בס' תשפב כשידוע שעבר במזיד ובמעל ולכן אפילו שאין חימוד ממון ואינו ממונה לקהל צריך תשובה דפרק זה בורר, ובסי' תריט מדובר באדם כשר ונראה מעניין ששגג שצריך להעבירו ומספיק כשמקבל דברי חבירות, ואפילו יש חימוד ממון. ובסי' תרלב מדובר בדבר שקול ולכן אם דואג ונאנח ונראה ששגג כמו שאין חימוד ממון יש לדנו כשוגג, ואם לא נראה כשוגג כמו שיש חימוד ממון נידון כמזיד).

(עט) המוכר. שיש חימוד ממון (הרא"ם ח"ב סי' לד ופר"ח סק"ח).

(פ) דברים האסורים. מהתורה ומדרבנן (לפר"ח) ויש אומרים מהתורה (פרי תאר)

(פא) מעבירים אותו וכו'. מיד אחר הפעם הראשונה שמכר, כיון שהוא חשוד להאכיל

האיסור (ש"ך סק"ל, ומה שכתב הרמ"א בח"מ סי' שו סעיף ט ויש אומרים דטבח ומלמד אף על פי שאינם צריכין התראה מכל מקום צריכין חזקה, ועד שיהיו מוחזקים או יתרו בהם לא מסלקים אותם, מדובר שאין שם אלא הפסד ממון וגם אפשר שהוא מוטעה או שוגג, ולא כשהוא מכשיל אחרים. ומטורי זהב סק"ז בשם רש"ל משמע שמדברי התלמוד אין שום הכרע האם מדובר שמכר פעם אחת או כמה פעמים).

(פב) ואין לו תקנה. לחזור לכשרותו.

(פג) עד שילך וכו'. וצריך שם ללבוש ולהתכסות שחורים (ש"ע ח"מ סי' לד סעיף לד) כי כיון שהכשיל את הרבים צריך שיכנע ליבו כי השחרות משפיל הגאווה והזדון שבלבבו (סמ"ע

שם סק"ד).

(פד) שילך. מעצמו בלי כפית בית דין (כנסת הגדולה בהגהת בית יוסף סקמ"ז).

(פה) שאין מכירים אותו. כי בעירו מה שעושה לתשובה אינו ראה שחוזר בו כי אולי

מערים (פרי תאר סק"א).

(פו) ויחזיר אבידה בדבר חשוב, או ישחוט לעצמו ויוציא טריפה בדבר חשוב. פירוש:

שילך למקום שאין מכירים אותו, ועוד יוסיף לעשות שיחזיר אבידה או ישחוט ויוציא

טריפה שם באותו המקום שאין מכירים אותו (כנסת הגדולה בהגהת הטור סק"ט).

(פז) ממונו. ועכשיו שהדור פרוץ ואין כח להעמיד על דין התלמוד אם יראה לחכמים שאי אפשר לו ללכת ממקומו למקום אחר כי יש לו משפחה עם ילדים, וצרת הבת עליו שהוא זקוק לממון לחתן את בנותיו או כדומה לזה נותנים לו תשובה במקומו

בסיגוף עד שיעמוד כמשקל דין התלמוד (רש"ך פ' גיד הנשה סי' טז והביאו הט"ז סק"ט).

ומיד אחר שמכר פעם אחת דברים האסורים אנו מחשיבים אותו כמכשיל את הרבים

ויש להזהירו שלא יעשה כן עוד (ט"ז שם בשם הר"ר מנחם וירזבור"ק) ויענישנו לפי הזמן והענין.

וכל הבשר שמכר או שחט נחשב כטריפה למפרע מיד אחרי הפעם הראשונה שמכר או

רצה להכשיל (שמלה חדשה סי' ב סעיף יח).

והכלים שבישלו בהם נחלקו בהם הפוסקים יש אוסרים אותם למפרע מיד אחרי הפעם הראשון שמכר (טורי זהב) ויש מכשירים למפרע, כי כל ישראל בחזקת כשרות הם ורק מרגע זה נפסל ולא קודם לכן (ש"ך סק"ל ובסי' א סק"ח, ופר"ח סק"ט). ולכן כתב השמלה חדשה (סי' ב סעיף יח) שיש להחמיר ולהכשיר הכלים, דכיון שבהמה בחזקת שאינה שחוטה עומדת בחייה, עד שיודע לך על ידי נאמן בשחיטה שנשחטה כהוגן וזה אינו

שלחן ערוך

כג

הַצָּבוּר לְהַאֲכִילָם מְרֻפּוֹת, (פט)כָּגוֹן שְׁחֵתֵךְ הַסִּרְכּוֹת, (צ)מְסַלְקִין אוֹתוֹ; (צא)וּמְכַלֵּ
מָקוֹם פְּטוּר מִלְשָׁלִם דְּמִי הַבְּהֵמָה (צב)לְבַעְלִים. יו (צג)מִבֶּחַ שְׂיִצְאָתָהּ (צד)מְרַפָּה
מִתַּחַת יָדוֹ, (צה)אֵין לוֹ הַתְנַצְלוֹת (צו)לֹא־מֶ: שׁוֹגֵג הֵייתִי. יח מִבֶּחַ שְׂיִצְאוֹ מְרֻפּוֹת
מִתַּחַת יָדוֹ, (צז)מִחֲמַת שְׂאִינוֹ בָּקִי, (צח)יֵשׁ לוֹ תִקְנָה (צט)שִׁילְמָד (ק)וְיִחָפֶם. הִגֵּה: וְהָא

~~~ דעה ברורה ~~~

נאמן. ולא נעמיד את האדם בחזקת כשרות כשחזקתו נתרועעה ודאי שהרי עכשיו
אינו נוהג כשורה ותוציא את הבהמה מחזקת איסור ודאי. ומכל מקום כלי חרס שאין
להם תקנה בהגעלה, יש להקל ולהשתמש בהם אחר שימתין להם שלא יהיו בני יומן,
כי כיון שאינו בן יומו איסורו מדרבנן יש לסמוך על המקילים למפרע.

(פח) שהיה רוצה. ואפילו שבמציאות לא הצליח להכשילם דינו כאילו הכשילם (שמלה
חדשה סי' ב סעיף יח. ועיין שם בכח שור סקע"ט מה שכתבנו בארוכה).

(פט) כגון שחתך הסרכות. ושוב אי אפשר לבדוק את הריאה בנפיחה.

(צ) מסלקין אותו. ואם בודק לעצמו כיון שיש לו הנאת ממון אפילו שעשה תשובה
אינו חוזר לכשרותו עד שילך למקום שאין מכירים אותו. והבודק לאחרים כיון שאין
לו הנאת ממון כשחוזר בתשובה חוזר לכשרותו (בית יוסף בח"מ סי' לד והביאו הט"ז סקט"ז).

(צא) ומכל מקום פטור מלשלם דמי הבהמה לבעלים. כיון שאינו אלא ספק טריפות,
ואפילו שמכח מעשיו של הבודק אסרנו את הבהמה לאכילה, מכל מקום כיון שאינו
אלא ספק טריפות אין צריך לשלם דמי הבהמה לבעלי הבהמה ויכול לומר אולי כשרה
היא והמוציא מחבירו עליו הראיה (ש"ך סקל"ב).

(צב) לבעלים. אבל אם אין מעשיו מוכיחים ויצא עליו קול שאינו פוסק לא מוציאים
אותו מחזקתו כל זמן שלא הוחזק הקול בבית דין, ואפילו בעל נפש אין לו לחשוש
מלאכול מבדיקתו (פתחי תשובה סק"ד מתשובת בית אפרים ח"ד סי' א).

(צג) טבח שיצאה טריפה מתחת ידו אין לו התנצלות לומר שוגג הייתי. ולהתיר את
בדיקתו מכאן ולהבא, אבל יש לו התנצלות לומר שוגג הייתי לענין ממון (ש"ך סקל"ה).

(צד) טריפה. או נבילה (זבחי צדק סקע"ט) ובגינת וורדים (כלל א סעיף א) כתב שאם הוציא נבילה
מספיק בקבלת דברי חבירות.

(צה) אין לו התנצלות לומר שוגג הייתי. וכתב הרשב"א שתי טעמים א. שהרי זה
פושע, או שאינו חושש לאכול טריפות, או שאינו זהיר, וכל זה כי כמעט אינו נזהר בין
איסור להיתר. ולטעם זה אפילו נאמין לו ששוגג היה מכל מקום רוב שגגות באים
מחסרון זהירות וכיון שהוא אינו אדם זהיר במצות כיצד נסמוך עליו בהמשך. ב. שהרי
יכול לשקר ולומר שוגג הייתי ולכן לא סומכים עליו כלל (גנזי יוסף על פתיחה כוללת לפרמ"ג ח"ג
סקע"ב ד"ה אמנם).

(צו) לומר שוגג הייתי. אבל אם הוא אדם שידוע כירא שמים ומדקדק במעשיו אין
מעבירין אותו ואומרים שודאי שגגה היא (מהרי"ו סי' צז והביאו הש"ך סקל"ג) ומכל מקום צריך
קבלת דברי חבירות, ואם שחט בלי קבלת דברי חבירות שחיטתו אסורה (פר"ח סקל"א).

(צז) מחמת שאינו בקי. פירוש שהוא טוען שאינו בקי וניכרים הדברים שדובר אמת
אבל אם יש חשש ערמה אין להקל (פרי תאר סקל"ד).

(צח) יש לו תקנה. ואפילו אם יש חשש חימוד ממון (פרי תאר סקל"ד).

(צט) שילמד ויחכם. ואינו צריך שום תשובה אחרת, אלא ילמד ויחכם עד שיהיה בקי
לבדוק ויסמכו מחדש.

דְּלִרְיָה לִילְכָה לְמָקוֹם שֶׁאֵין מִפְּרִין אוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, (קא) הֵינּוּ שְׁעָשָׂה בְּמִזִּיד אוֹ מִחֲזֶקֶת לְכָד, (קב) חָצַל חָס נֹכַח לֹמֵר שְׁבֻטָּעוֹת נַעֲשָׂה לוֹ, (קג) סָגִי (קד) בְּחֻצְלַת דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת וַיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה (קה) לְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדִּין (תְּשׁוּבַת הַרָא"ש וְתְּשׁוּבַת הַרִיב"ש). וְעַיֵן לְעֵיל סוֹף סִימָן ס"ז.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ק) ויחכם. וכל זה כשנכשל בדבר שאינו מפורש במחבר ורמ"א אלא באיזה פוסק אחר שיש מקום לומר שלא ראה דבריו, אבל דבר במפורש בשולחן ערוך והמנהגים הידועים אינו נאמן לא למדתי כי מסתמא לא נסמך אצל רבו כשלא ידע דברים פשוטים ומנהגי טריפות הללו, וכשאומר ששכח פושע הוא (שלחן גבוה סק"א). ועיין בעיקר דין זה בסימן א' ברמ"א ובתבואת שור שם באריכות.

(קא) היינו שעשה במזיד. שמעשיו מוכיחין שעשה במזיד (ש"ת בית אפרים סי' ה). (קב) אבל אם נוכל לומר שבטעות נעשה סגי בקבלת דברי חבירות. ומה שאין לו בסעיף יז התנצלות לומר שוגג הייתי, הכוונה התנצלות ולפוטרו בלא כלום בטענה זו, אבל בקבלת דברי חבירות מועיל (כף החיים ס"ק קלט והוא המשך הכך החיים מהגאון מוה"ר עובדיה יוסף זצ"ל).

(קג) סגי בקבלת דברי חבירות. שמקבל עליו עניני פרישות שאין נוהגים כן רוב העם (ט"ז סק"ז) ויש אומרים שיקבל עליו להיות זריז מכאן ולהבא (פר"ח סק"ח ד"ה והנה לענין).

(קד) בקבלת דברי חבירות. ומיד כשקיבל אין צריך להעבירו רק על רגע אחת ואחר כך מחזירים אותו תיכף כשחוזר למוטב (כנסת הגדולה סי' נו בהגהות בית יוסף אות סד) ויש אומרים שצריך להעבירו על חודש ימים (ראב"ה שהביא הבית יוסף בס"ד, וכדבריו פסק התבואת שור סי' ב סעיף יט).

(קה) לפי ראות עיני הדיין. שיראה שעושה תשובה ודואג ומתאונן על כך בלי הערמה (פר"ח).

אלה יעמדו על הברכה אשר נדבו מהונם לזכות רבבות אלפי ישראל וזכות הרבים יעמוד להם להתברך בכל מילי דמייטב	
הגמ"ח המרכזי הלואות בפריסה של יותר מ-150 תשלומים! אחראי: הרב אברהם ארנפרוינד 0504150605	דרכי שלמה נסיעות התעלות בציוני רבותינו בארצות אירופה לפרטים 0548426204 0737960118
יעקב מנצר ביטוחים 02-5370030 לעילוי נשמת אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א	

לתרומות ולהנצחות: אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 י-ם. פלפון 0573127341
דוא"ל asher7321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 כל הזכויות שמורות